

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.meld. nr. 10

(2003–2004)

Om Sametingets virksomhet i 2002

Innhold

1	Innledning	5	7	Samiske næringer	17
1.1	Økonomiske og administrative konsekvenser	5	7.1	Fiske	17
2	Samarbeid mellom Sametinget og sentrale og lokale myndigheter	6	7.2	Reindrift	18
2.1	Samordning av regjeringens budsjettsarbeid	6	7.3	Tiltakssonen for Nord Troms og Finnmark	18
2.2	Samarbeidsavtaler mellom Troms og Finnmark fylkeskommuner og Sametinget	6	7.4	Indre Finnmark	18
3	Samiske barn og unge	8	7.4.1	Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark	19
4	Samisk kultur og språk	9	8	Areal-, miljø- og kulturvern	20
4.1	Samarbeid med Sametinget	9	8.1	Sametingets myndighet til innsigelser til planer med konsekvenser for samisk kulturmiljø og reindrift	20
4.2	Samisk språk	9	8.2	Saker etter naturvernloven – verneplaner	20
4.2.1	Sameloven	9	8.3	Skytefelt og samiske interesser ...	21
4.2.2	Flerspråklige kommunenavn	9	9	Rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i samiske områder	22
4.2.3	Stadnamnlova	9	9.1	Finnmarksloven	22
4.2.4	Samisk språk og IT	9	9.2	Samerettsutvalgets arbeid sør for Finnmark	22
4.3	Samiske kulturbygg	10	9.3	Rammevilkår for videre utvikling av mineraldrift	22
4.4	Samiske media	10	9.4	Olje- og gassutvinning	23
4.5	Samisk idrett	11	9.5	Utvikling av forvaltningsmodell for Svartskogen	23
4.6	Holdninger og informasjon	11	9.6	Kompetansesenter for urfolks rettigheter	23
4.7	Samefolkets dag	11	9.7	Indre Finnmark tingrett	23
4.8	Tospråklighet i kommunene	11	10	Samemantallet, representasjon og valg	25
5	Opplæring	13	10.1	Sametingets valgordning	25
5.1	Bestemmelsene om retten til opplæring på samisk i grunnskolen	13	10.2	Kvinner og samemantallet	25
5.2	Skolefritidsordningen	13	11	Overvåking av samer	26
5.3	Timer til samiskundervisning i grunnskolen	13	12	Erstatning til utdannings-skadelidte samer	28
5.4	Språktiltak i videregående opplæring	14	13	Enkelte internasjonale spørsmål	29
5.5	Etterarbeid i forhold til Det samiske læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97S)	14	13.1	FN-erklæring om urfolks rettigheter	29
5.6	Læreplaner for videregående opplæring	14	13.2	EU og EØS	29
5.6.1	Duodji	14	13.3	Barentssamarbeidet	29
5.7	De to samiske videregående skolene	15	13.4	Samarbeid med Finland	30
5.8	Høyere utdanning og forskning ...	15			
6	Samiske helse- og sosialspørsmål	16			

13.5	Reindrift og internasjonalt samarbeid	30
13.6	Urfolk i bistanden	30

Vedlegg

1	Sametingets årsmelding for 2002 . .	31
---	-------------------------------------	----

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.meld. nr. 10

(2003–2004)

Om Sametingets virksomhet i 2002

*Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 14. november 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

I følge sameloven skal Sametingets årsmelding oversendes regjeringen. Etter tilråding fra Justiskomiteen ved vedtak av sameloven (O. nr. 79 (1986–87) skal årsmeldingen oversendes Stortinget. Denne meldingen oppfyller dette. I forbindelse med de årlige stortingsmeldingene om Sametingets virksomhet har også regjeringen benyttet anledningen til å kommentere saker som Sametinget tar opp.

De overordnede prinsipp i samepolitikken er å finne i St.meld. nr. 55 (2000–2001) *Om samepolitikken* og i St.meld. nr. 33 (2001–2002) *Tilleggsmelding til St.meld. nr. 55 (2000–2001) Om samepolitikken*). Meldingene ble behandlet i Stortinget 1. april 2003 på bakgrunn av Innst.S.nr. 110 (2002–2003) *Innstilling fra kommunalkomiteen om samepolitikk*. Behandlingen viste at det er bred, men ikke full, oppslutning rundt hovedlinjene i Samepolitikken.

Sametingets årsmelding for 2002 ble vedtatt i plenum 20. mai 2003 (sak 20/03), og inngår som vedlegg til denne stortingsmeldingen. I denne meldingen har vi også kommentert merknader fra kommunalkomiteen (Innst.S.nr. 110 (2002–2003) *Innstilling fra kommunalkomiteen om samepolitikk*) samt aktuelle saker som er kommet opp etter at Sametingets årsmelding ble vedtatt.

Denne type stortingsmelding har tidligere hatt et særskilt kapittel som omhandler samarbeidet mellom regjeringen og Sametinget. Dette er nå integrert i omtalen av de enkelte saker, da det er lite hensiktsmessig å skille ut omtalen av samarbeidet med Sametinget med de konkrete sakene som omtales.

Det vises også til Maktutredningen, hvor Sametingets og samiske interessers plass i offentligheten og demokratiet er særskilt omhandlet¹. Utredningen vil være en del av kunnskapsgrunnlaget for den videre utviklingen av politikken overfor samer som urfolk og minoritet, og for forholdet mellom Sametinget og sentrale myndigheter.

1.1 Økonomiske og administrative konsekvenser

Meldingen inneholder ingen nye tiltak som vil medføre administrative eller økonomiske konsekvenser. De tiltakene som er omtalt blir dekket innen gjeldende budsjettammer for de berørte departementer.

¹ Samer, makt og demokrati, Bjørn Bjerkli og Per Selle.

2 Samarbeid mellom Sametinget og sentrale og lokale myndigheter

Sametinget har gitt uttrykk for at det ikke er tilstrekkelig med tilfeldige konsultasjoner mellom Regjeringen og Sametinget i saker hvor samiske interesser blir berørt. Det er regjeringens siktemål at samiske interesser skal komme inn så tidlig som mulig og i forkant av de prosesser som berører samiske interesser. Regjeringen vil arbeide videre med å utvikle prosedyrer som skal sikre Sametinget reell medbestemmelse i utviklingen av samepolitikken.

2.1 Samordning av regjeringens budsjettsarbeid

En del av dialogen mellom Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet og de aktuelle fagdepartementer er faste årlige møter på politisk nivå i forkant av regjeringens første budsjettkonferanse. På møtet presenterer sametingspresidenten Sametingets mål og prioriteringer for påfølgende år. Et slikt møte ble avholdt mellom Sametinget og politisk ledelse i Landbruksdepartementet, Helsedepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet i januar 2003. På administrativt nivå blir det avholdt årlige budsjettmøter med Sametinget og aktuelle departementer, samt interdepartementale møter.

Sametinget er gitt unntak fra bevilgningsreglementets § 4 om bruttobudsjettering, og får i dag hele sin bevilgning over 50-poster fra Kommunal- og regionaldepartementet, Barne- og familiedepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet og Miljøverndepartementet. Sametinget har frihet til selv å prioritere og disponere bevilgede midler til tiltak som de mener sikrer samisk språk, kultur og samfunnsliv.

En helhetlig oversikt over regjeringens økonomiske tiltak på det samepolitiske området, blir gitt i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon og i departementets egen publikasjon som omhandler bevilgningen til samiske formål i statsbudsjettet.

Tildelingsbrev til Sametinget tilpasses Sametingets stilling. Det skal formidle signaler gitt i Stortingets behandling av budsjettet, men skal ellers ikke legge føringer på Sametingets bruk av bevilgningen. Tildelingsbrevene skal også inneholde fullmakter og andre mer formelle sider knyttet til bevilgningen som tildeles Sametinget. Fagdepartementenes utkast til tildelingsbrev til Sametinget forelegges Kommunal- og regionaldepartementet til uttalelse, og Kommunal- og regionaldepartementets tildelingsbrev til Sametinget forelegges berørte fagdepartementer.

Prosjektet «Tilskuddsforvaltning i Sametinget», er startet opp for å vurdere former for oppfølging og kontroll av de tilskuddene som blir fordelt av Sametinget i plenum, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004).

2.2 Samarbeidsavtaler mellom Troms og Finnmark fylkeskommuner og Sametinget

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med henholdsvis Troms fylkeskommune og Finnmark fylkeskommune.¹ Samarbeidsavtalene mellom fylkeskommunene og Sametinget representerer nye former for samarbeid mellom offentlige etater. De representerer nyskapninger som vil bidra til å klargjøre Sametingets funksjoner som aktør i forhold til det fylkeskommunale nivået. Avtalene vil også bidra til å utvikle fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør. Avtalene kommer i en tid da fylkeskommunen får nye oppgaver som regionalpolitisk organ. Det knyttes således flere målsettinger til samarbeidsavtalene. De vil kunne styrke det regionale forvaltningsnivået og samordne interesser i forhold til utviklingen på enkelte politikkområder. De vil også bidra til å institusjonalisere og forankre arbeidet med samiske saker, slik at man sikrer en kontinuitet og en kompetanseutvikling i arbeidet med de samiske sakene i fylkeskommunen. Avtalene vil også kunne bidra til en felles hold-

¹ Se Sametingets årsmelding kap. 2.9

ning og politikutvikling vedrørende forholdet til nabolandene i øst. Avtalene varierer mht. konkretisering og formalisering, og de fastslår intensjoner og skisserer prøveordninger på forskjellige samsfunnsområder, som for eksempel arbeidet med samisk språk.

Regjeringen er positiv til denne typen samarbeid, som på den måten sikrer at det samiske perspektivet blir ivaretatt på det regionale nivået.

3 Samiske barn og unge

Sametinget tildeles midler til tilskudd til samiske barnehager og til informasjons-, veilednings- og utviklingsarbeid i samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Det særskilte tilskuddet til samiske barnehager ble overført til Sametinget 1. januar 2001. Sametinget har utarbeidet nye retningslinjer som ble gjort gjeldende fra 1. januar 2002. Sametinget har ansvaret for satsingen i de samiske barnehagene i forbindelse med Barne- og familiedepartementets treårige kvalitetssatsing i barnehagesektoren.

Sametinget har satt særlig fokus på utfordringer i barnehagesektoren, og har gjennomført en rekke besøk til kommuner og barnehager som har samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Videre har Sametinget arrangert to nasjonale konferanser for barnehageansatte. Sametinget har tildelt midler til 21 prosjekter i barnehagene. Det kom inn søknader som langt oversteg den rammen Sametinget hadde avsatt til formålet. I 2002 har Sametinget tildelt særskilte tilskuddsmidler til 71 samiske barnehager/avdelinger. Dette omfattet 998 barn.

Barne- og familiedepartementet skal høsten 2003 starte arbeidet med å gjennomgå barnehage-loven og rammeplan for barnehagen med tanke på revidering. Sametinget vil bli en viktig samarbeidspart i dette arbeidet¹. Se for øvrig St.meld. nr. 55 (2000–2001) kap. 9.2.1.

Det faste årlige møtet mellom Barne- og familiedepartementet og Sametinget for å diskutere samarbeid om barne- og ungdomspolitik, ble i 2002 gjennomført i forbindelse med Sametingets ungdomskonferanse. Sametinget og Barne- og familiedepartementet samarbeider om å styrke tilbudet til samiske barn og ungdom i kommunene.

Tilskuddsordningen for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner er forenklet. Et nytt regelverk ble fastsatt i desember 2002. De nye reglene vil gjøre det enklere for små organisasjoner, blant annet de samiske, å få tilskudd til sin virksomhet.

Det vises til Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 76 om endringer i barnehage-loven og St.meld.

nr. 24 om barnehager, og Inst. nr. 110 (2002–2003) pkt. 10.2.2.² Barne- og familiedepartementet vil følge nøye med på utviklingen i antall barnehageplasser fremover. Det forutsettes at Sametinget vurderer og eventuelt tar initiativ til særskilte undersøkelser om samiske foreldres barnehagebehov. Kostnadmessige konsekvenser av slike undersøkelser fremmes gjennom budsjettsamtalene mellom Sametinget og Barne- og familiedepartementet.

Det vises videre til Innst. nr. 110 (2002–2003) pkt. 10.2.3³. Barne- og familiedepartementet vil være i kontakt med Sametinget om utvikling av tiltak på området barnevern i samisk kontekst. Barne- og familiedepartementet vil samarbeide med Barnevernets Utviklingssenter i Nord-Norge (jf. St.meld. nr. 40 (2001–2002) Om barne- og ungdoms-vernet) når det gjelder iverksetting av tiltak. Barne- og familiedepartementet er av den oppfatning at senteret i dag er det fagmiljøet som har best kompetanse om barnevern i samisk kontekst. Barne- og familiedepartementet har et godt samarbeid med senteret, og holdes orientert om virksomheten og det faglige arbeidet

Det pekes også på inkorporeringen av barnekonvensjonen i norsk lov, som trådte i kraft 1. oktober 2003, og som har særskilte bestemmelser om barn av minoriteter og urfolk (jf. Ot.prp. nr. 45 (2002–2003) *Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov)* og Stortingets behandling av den.

² [...] «for å skaffe seg oversikt og kunnskap om barnehagebehovet blant samiske foreldre, særlig utenfor de samiske områdene, vil flertallet anbefale at regjeringen setter i gang en undersøkelse i samarbeid med Sametinget.»

³ «Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er kjent med at Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge arbeider med kunnskap om barnevernet for den samiske befolkningen. Flertallet forutsetter at Regjeringen i samarbeid med Sametinget, fanger opp og iverksetter tiltak tilpasset de resultater og behov som kommer fram på bakgrunn av dette arbeidet. Flertallet vil understreke viktigheten av at det rekrutteres et tilstrekkelig antall samisktalende fosterhjem for de tilfeller der samiske barn har behov for omsorgsovertakelse.»

¹ Se Sametingets årsmelding kap. 2.5.1 og 3.6.1.

4 Samisk kultur og språk

For en helhetlig gjennomgang av Regjeringens helhetlige språk- og kulturpolitikk, viser vi til St.meld. nr. 48 (2002–2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014*. Meldingen tar opp den samlede språk- og kulturpolitikken for de neste 10 årene, inkludert samisk kultur og språk. Det vises også til Globaliseringsmeldingens kap. 7 (St.meld. nr. 19 (2002–2003) *En verden av muligheter – globaliseringens tidsalder og dens utfordringer*).

4.1 Samarbeid med Sametinget

Kultur- og kirkedepartementet og Sametinget har etablert kontaktmøter på administrativt nivå to ganger i året for å sikre en god dialog.

Kultur- og kirkedepartementet overførte fra 2002 forvaltningsansvaret for en rekke kulturinstitusjoner og tiltak til Sametinget, deriblant Samisk spesialbibliotek, mobil bibliotekjeneste, samisk kunstnerstipend, utstillingsvederlag til samiske kunstinstitusjoner, stedsnavntjenesten og oppfølging av samisk språklov, samiske museer, samisk arkiv, samiske musikkfestivaler og Beaiuvaš Sámi Teahter. Sametinget forvalter nå en rammebevilgning, og det er opp til Sametinget å prioritere kulturtiltak innenfor denne totale budsjettammen.

4.2 Samisk språk

4.2.1 Sameloven

Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 114 (2001–2002) Om lov om endring i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (ny organisering av arbeidet for samisk språk) sluttet Stortinget seg til forslaget om å ta kravet om et samisk språkråd ut av sameloven og overlate til Sametinget å ta hånd om samiske språkspørsmål. Lovendringen trådte i kraft 2. januar 2003. Det ble også utarbeidet nye forskrifter til loven, med virkning fra 7. januar 2003. Lovendringen og forskriften er lagt ut på Odin i samisk versjon.

Samisk og norsk er likeverdige språk, jf. same-loven kap. 3. Innenfor forvaltningsområdet for samisk språk (kommunene Kåfjord, Kautokeino, Karasjok, Nesseby, Porsanger og Tana) er samisk

og norsk likestilte språk. Tysfjord kommune har søkt om å bli innlemmet i det samiske forvaltningsområdet. Sametinget behandlet saken i 2002 og har gitt si tilslutning til at kommunen kan komme inn under forvaltningsområdet. Regjeringen vil følge opp vedtaket i 2003/2004.

Sametinget har bedt Kultur- og kirkedepartementet om å gjennomføre en evaluering av samelovens språkregler. Departementet har innledet samtaler med Sametinget om en evaluering av språkbestemmelsene.

4.2.2 Flerspråklige kommunenavn

Regjeringen har som mål å synliggjøre samisk kultur, historie og språk, jf. St.meld. nr. 33 (2001–2002). I tråd med dette vil Finnmark fylke fra 1. februar 2004 ha tospråklig (norsk og samisk) fylkesnavn, jf. Ot.prp. nr. 111 (2001–2002). Samtidig vil Porsanger kommune få trespråklig kommunenavn (norsk, samisk og kvensk/finsk). Navneformene er likestilte og skal benyttes i forhold til hvilket språk som brukes. På offentlige skilt og i offentlige logoer skal alle navneformene brukes. Regjeringen legger til grunn at vedtak som dette blir gjort etter initiativ fra kommunen og fylkeskommunen selv. Det foreligger søknad fra Troms fylkesting om tilsvarende tospråklig fylkesnavn på Troms.

4.2.3 Stadnamnlova

Kultur- og kirkedepartementet har notert Sametingets merknader vedrørende evaluering av stedsnavnloven (kap 3.5.2). Departementet arbeider nå med en odelstingsproposisjon med forslag til endringer i denne loven.

4.2.4 Samisk språk og IT

Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet har et nært samarbeid for å sikre at samisk språk kan brukes i datasammenheng¹. eSåpmi-planen støttes dessuten av Nærings- og handelsdepartementet som et

¹ Sametingets årsmelding kap. 3.5.6 Se også St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 7.1.

ledd i oppfølgingen av regjeringens strategi for elektronisk innhold. Som en del av oppfølgingen har regjeringen bestemt at statlige etater skal vurdere sine behov for støtte til samisk språk. Ved oppgradering av programvarer/plattformer er det naturlig at etatene legger til rette for bruk av samisk språk.

For å stimulere til dette har Kommunal- og regionaldepartementet etablert en kompetansebase og et eget nettsted for samisk språk og IT – SamIT. Kompetansebasen har vært i virksomhet fra høsten 2003 og er drevet av Norsk Standard.

Norge, Sverige og Finland støtter i fellesskap et opplegg for datastandardisering av samisk språk. Sameministrene og sametingspresidentene i Finland, Norge og Sverige har oppfordret dataindustrien om å utvikle støtte for samisk språk i sine produkter så snart som mulig. En arbeidsgruppe som er etablert under Nordisk embetsmannsorgan for samiske spørsmål, skal samordne disse problemstillingene.

Kommunal- og regionaldepartementet, som samordnende departement for samiske spørsmål, vil fortsatt ha samisk språk og IT som et viktig satsningsfelt. Dette innebærer bl.a. et videre samarbeid med Sametinget og Nærings- og Handelsdepartementet om oppfølginga av Sametingets eSápmi-plan og andre IT-spørsmål, videre utvikling og drift av SamIT (Kompetansebasen for samisk og IT), samarbeid på nordisk nivå og eventuell økonomisk støtte til prosjekt som kan medvirke til at samisk språk blir et funksjonelt bruksspråk også i IT-sammenheng.

Som en del av arbeidet med å synliggjøre samisk i det offentlige rom, lanserte Kommunal- og regionaldepartementet 6. februar 2003 sine samiskspråklige sider på ODIN, regjeringens informasjonskanal på internett. Sidene skal være den fremste kanalen for samiskspråklig informasjon, stortingsmeldinger, proposisjoner, lover, forskrifter og andre samiskspråklige dokumenter fra regjeringen og departementene.

4.3 Samiske kulturbygg

I forbindelse med revidert budsjett 2002 ble det bevilget 5 mill. kr til realisering av byggetrinn II ved Árran lulesamiske senter i Tysfjord, bl.a. som oppfølging av merknader fra Kommunalkomiteen². Utbyggingen ble slutført høsten 2003.

I Kultur- og kirkedepartementets investeringsplan for 2004 – 2007 (jf. St.prp. nr. 1 (2003 – 2004)),

² B.innst.S.nr. 5 (2000–2001) og B.innst.S.nr. 5 (2001–2002).

er Ája samisk senter i Kåfjord oppført med et samlet tilskudd på 29 mill. kroner, der det første tilskuddet er planlagt gitt i 2006 (10 mill. kroner). Til Samisk Kunstmuseum er det ført opp et planleggingstilskudd på 1 mill. kroner i 2006 og 10 mill. kroner i 2007. Det forutsettes at kunstmuseet inngår som en avdeling av De Samiske Samlinger. Tilskuddsrammen på 30 mill. kroner er basert på foreløpig estimat. Endelig ramme må fastsettes etter at programmering og forprosjekt er gjennomført.

4.4 Samiske media

I St.meld. nr. 33 (2001–2002) *Tilleggsmelding til St.meld. nr. 55 (2000–2001) Om samepolitikken* ble det bl.a. foreslått å justere tilskuddssatsene for samiske aviser i favør av de samiskspråklige avisene i ordningen, samt å vurdere overføring av forvaltningsansvaret for pressestøtten til Sametinget. Stortinget støttet forslaget om endringer i tilskuddssatsene, forutsatt at styrkingen av samiskspråklige aviser ikke «finansieres ved reduksjon i støtten til samiske aviser som skriver på norsk». Stortinget var også positiv til å vurdere en overføring av forvaltningsansvaret for ordningen til Sametinget, under forutsetning av at «tilskuddsforvaltningen gir den nødvendige avstand og uavhengighet i forholdet mellom samiske politiske myndigheter og samisk presse», jf. Innst.S.nr. 110 (2002–2003). Med utgangspunkt i Stortingets behandling vil Kultur- og kirkedepartementet sende et utkast til endringer i forskriften om tilskudd til samiske aviser på høring. I tillegg vil departementet ta kontakt med Sametinget for å diskutere en eventuell overføring av forvaltningsansvaret for ordningen. Dette arbeidet er i en startfase.

Sametinget og kommunalkomiteens flertall har anbefalt tiltak for å sikre et lulesamisk avistilbud³. Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning for samiske aviser stimulerer til bruk av samisk ved at tilskuddet blir utmålt ut fra antall produserte sider på henholdsvis norsk og samisk, med en høyere sats for samisk språk. Statens medieforvaltning har i 2003 behandlet en søknad fra lokalavisa Nord-Salten avis, som har stoff på lulesamisk. Kommunal- og regionaldepartementet bevilget i 2003 midler til Nord-Salten avis. For øvrig har avisen Min Aigi også etablert et tilbud på lulesamisk. Avisen mottok i 2002 3,6 mill. kroner fra tilskuddsordningen for samiske aviser.

³ Se Innst.S.nr. 110 (2002–2003) Innstilling fra kommunalkomiteen om samepolitikken kap. 8.2.6

Det er grunn til å understreke det generelle prinsippet om at et språk må kunne brukes for å holdes i hevd. Dette innebærer bl.a. at storsamfunnet også åpner for at for eksempel samisk språk kan slippe til på andre arenaer enn de som bare vedkommer samene selv, for eksempel i riksdekkende etermedier og som parallelltekst i ulike offentlige dokumenter (jf. St.meld. nr. 48 (2002–2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014*, kap. 12.11). Det vises for øvrig til Samarbeidsregjeringens samepolitiske plattform (St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 2) der det heter at Regjeringen ønsker å legge forholdene til rette for en økt bruk av samisk i det offentlige rom.

4.5 Samisk idrett

I Sametingets årsmelding uttrykkes en forventning om støtte fra spillemidlene til samisk idrett. Kultur- og kirkedepartementet har mottatt en søknad fra Samenes Idrettsforbund – Norge (SVL-N) om driftstilskudd fra spillemidlene til sentralorganisasjonen. Etter departementets vurdering er de aktiviteter som ligger til grunn for virksomheten til SVL-N ikke av et slikt omfang at det automatisk kvalifiserer til direkte tilskudd til drift av organisasjonen. Kultur- og kirkedepartementet har derfor i brev av 10. juli 2003 til SVL-N oppfordret organisasjonen til å gå i dialog med Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité (NIF) med tanke på et samarbeid og en koordinering av virksomheten. Et slikt samarbeid vil være en forutsetning dersom SVL-N skal motta spillemidler til sentralorganisasjonen.

Samisk idrett har for øvrig mulighet for å søke om spillemidler til etablering av nødvendig infrastruktur gjennom dagens tilskuddsordninger til anlegg. I tillegg vil samiske idrettslag kunne søke om midler gjennom tilskuddsordningen for lokale lag og foreninger.

4.6 Holdninger og informasjon

Vi viser til S.nr. 110 (2002–2003) kap. 9.2. Komitéens flertall sier at det er viktig å iverksette en holdnings- og informasjonssatsing om samer og om samiske forhold. Komitéens flertall ber derfor Regjeringen vurdere tiltak som vil øke faktainformasjon i samfunnet om samene, herunder om deres ulike nærings- og yrkestilknytning.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i samarbeid med Sametinget i perioden 2003–2005 sette i gang en holdnings- og informasjonskampanje om samiske forhold.

Kommunal- og regionaldepartementet ønsker også å gjennomføre en ordning hvor personer, gjerne ungdom, fra samiske miljøer engasjeres for å spre kunnskap om samiske forhold («samiske veivisere»). Barn og unge vil være en særlig viktig målgruppe.

I arbeidet med å spre informasjon om samiske forhold vil også Kompetansesenteret for urfolks rettigheter spille en rolle, sammen med andre samiske institusjoner.

4.7 Samefolkets dag

Det vises til St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 16 Om bruk av det samiske flagget. Som oppfølging har man gjennom Ot.prp. nr. 34 (2002–2003) vedtatt å hjemle bruken av det samiske flagget i lovverket. Stortinget sluttet seg til forslaget. Vedtaket innebærer 1) at det samiske flagget omtales i lov om flagging fra kommunenes offentlige bygninger og 2) at det i sameloven gis hjemmel til Sametinget til å fastsette forskrifter om bruken av flagget.

I meldingen heter det også at det vurderes å gjøre samefolkets dag, 6. februar, til offisiell flaggdag. Regjeringen har opprettet en interdepartemental arbeidsgruppe bestående av Kommunal- og regionaldepartementet, Justisdepartementet og Utenriksdepartementet til å utrede dette spørsmålet.

4.8 Tospråklighet i kommunene

I St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 7.2 er det omtale av en arbeidsgruppe som ble gitt i oppgave å se nærmere på kommunenes og fylkeskommunenes utgifter knyttet til tospråklighet. I rapporten «Utgifter knyttet til tospråklighet i kommune og fylkeskommune» som ble lagt fram i mai 2002 blir det pekt på at tilskuddet som skal dekke tospråklighetsarbeid i kommuner og fylkeskommuner må økes på kort sikt for å dekke dagens utgifter. På denne bakgrunnen ble Sametingets ramme økt med 5 mill. kr fra 2003. Sametinget fordelte i 2003 til sammen 34,5 mill. kr til språktiltak, hvorav 29,6 mill. kr til kommuners og fylkeskommuners utgifter til tospråklighetsarbeid og andre tiltak innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Kommunal- og regionaldepartementet har i statsbudsjettet for 2004 foreslått at det i tillegg til dette bevilges 7 mill. kr over kap 571, post 64 Skjønnstilskudd til 2004. Midlene skal fordeles av Sametinget til kommunenes og fylkeskommunenes tospråklighetsarbeid, og vil bli lagt inn i Sametingets ramme fra 2005.

Regjeringen har med bevilgningen på 5 mill. kr for 2003 og med en foreslått overføring på 7 mill. kr for 2004 imøtekommet anbefalingene som ble gitt i

rapporten om å øke bevilgningen til tospråklighetsarbeidet i kommunene med 12 mill kr.

5 Opplæring

5.1 Bestemmelsene om retten til opplæring på samisk i grunnskolen

Sametinget har bedt om at alle samiske barn må sikres rett til individuell opplæring på samisk, både i grunnskolen og i videregående opplæring (kap 2.5.1.) Samtidig ba kommunalkomiteens flertall regjeringen vurdere å senke kravet til antall elever som skal kreves for å opprette en klasse og komme tilbake til Stortinget med dette i løpet av 2003.

Opplæringsloven gir i § 6–2 følgende hjemler for å ha rett til opplæring i og på samisk:

- Første ledd: I *samisk distrikt* har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk
- Andre ledd: *Utanfor samisk distrikt* har minst ti elever i ein kommune som ønskjer opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elever igjen i gruppa
- Femte ledd, første setning: *Utanfor samisk distrikt* har samar i grunnskolealder rett til opplæring i samisk.

Den individuelle retten til opplæring på samisk er begrenset til samisk distrikt slik denne betegnelsen er definert i lovens § 6–1. Utenfor samisk distrikt er retten til opplæring på samisk en grupperettighet.

Saken er nå til vurdering i departementet.

5.2 Skolefritidsordningen

Sametinget har bedt om at samiske barns rett til samisk språk må sikres innen for skolefritidsordningen (SFO) (kap. 2.5.2). Skolefritidsordningen er fullt utbygd i hele det samiske området. Det generelle bildet i de samiske områder er at kapasiteten er meget god i forhold til søkertallet. Det er spesielle samiskspråklige opplegg i kommunene Nesseby, Tana, Karasjok og Kautokeino. I Tysfjord har kommunen opprettet en stilling for samiskspråklig assistent i skolefritidsordningen etter krav

fra en gruppe foreldre. Departementet er ikke kjent med at etterspørsel etter samiskspråklige tiltak i skolefritidsordningen ikke er imøtekommet av kommunen. Kommunene får statlig støtte per elev i skolefritidsordningen. Det er ingen særskilt støtte for samiske språktiltak i skolefritidsordningen, som det er i barnehagene.

5.3 Timer til samiskundervisning i grunnskolen

Sametinget ber i sin årsmelding om at staten må refundere kommunenes og fylkeskommunenes utgifter til samiskundervisning fullt ut.

For å bidra til å dekke merutgiftene til samiskundervisning i grunnskolen får kommunene tilskudd til språkdelingsklasser og språklige særtiltak. Hoveddelen av midlene går til kommuner i Nordland, Troms og Finnmark.

En del kommuner hevder at de reelle utgiftene til språkdelingen i skolen er langt større enn tilskuddene. Det er laget flere rapporter om dette de siste år. Se kap. 4.8.

Tildelingskriterier for ordningen med tilskudd til språklige særtiltak er nå endret to ganger siden siste rapport om ILO 169. Det er for tidlig å si hvordan kommunenes reaksjon på tildelingskriteriene blir. For skoleåret 2002–2003 var elevfordelingen på de forskjellige språktiltak som følger:

Tabell 5.1 Elever etter språktiltak 2002–2003

Språktilbudet	Antall elever
Samisk som førstespråk	1 037
Samisk som andrespråk	754
Samisk språk og kultur	827
Nordsamisk	2 358
Lulesamisk	138
Sørsamisk	122

Tabell 5.2 Elevtallsutvikling ved de to samiske videregående skolene

Institusjon	1993/94	1999/2000	2001/2002	2003/2004
Karasjok, allmennfaglig	120	118	88	115
Kautokeino, yrkesfaglig	110	68	71	138
SUM	230	186	159	253

Tabell 5.3 Elevtallsutvikling ved fylkeskommunale skoler i Finnmark med samisk i fagkretsen

Fag	1993/94	1999/2000	2001/2002
Samisk som førstespråk	4	70	110
Samisk som andre språk	26	36	35
Samisk som B,C eller valgfag	55	67	59
Total	85	173	204

5.4 Språktiltak i videregående opplæring

Det gis tilskudd til ekstra språkopplæring i samisk etter de samme satser som for fremmedspråklige elever og lærlinger i videregående opplæring. Tilskuddet til opplæring i samisk gis til alle elever som tar samisk som fag uansett nivå.

5.5 Etterarbeid i forhold til Det samiske læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97S)

Som del av arbeidet med innføringen av Det samiske læreplanverket, er det utarbeidet planer for etterutdanning og veiledninger knyttet til L97 Samisk. Fag som det er utarbeidet egne læreplaner for i L97 Samisk er prioritert. I andre fag vil arbeidet med kompetanseutvikling ta utgangspunkt i planer for etterutdanning og veiledninger knyttet til L97.

Det foreligger en samlet plan for etterutdanning i:

- samisk som førstespråk
- samisk som andrespråk
- norsk som andrespråk for elever med samisk som førstespråk
- samisk språk og kultur

Det er utarbeidet tilleggsplaner for etterutdanning i følgende fag:

- samfunnsfag
- duodji

- musikk
- heimkunnskap
- natur- og miljøfag
- kristendoms kunnskap med religions- og livssynsorientering

Samisk utdanningsråd/Sametinget utarbeidet en ressursbok for lærere som skal undervise i ulike sider ved samisk språk, kultur og samfunnsliv. Ressursboken kan brukes i kompetanseutviklingen knyttet til lærestoff som belyser ulike sider ved samisk språk og kultur i L97 og L97 Samisk.

Samisk høgskole vil i løpet av 2003 fullføre sine evalueringsrapporter om Det samiske læreplanverket. Departementet tar sikte på å gi Sametinget en sentral rolle i etterarbeidet med rapportene.

5.6 Læreplaner for videregående opplæring

Samisk utdanningsråd/Sametinget har deltatt aktivt i arbeidet med utforming av læreplanene ved å foreslå medlemmer til læreplangruppene, uttale seg om aktuelle læreplaner og omsette læreplanene til samisk. Alle planene er fastsatt av departementet. Læreplanene gir rom for lokal tilpasning.

5.6.1 Duodji

Det er opprettet et eget råd for opplæring i faget duodji. *Opplæringsrådet* er rådgivende organ innenfor sitt faglige virkefelt overfor myndighetene. Rådet har innenfor sitt fagområde ansvar for:

- arbeid med å fremme kvaliteten i opplæringen
- uttale seg om, og ta initiativ overfor departementet i spørsmål som gjelder fagopplæring innenfor opplæringsrådets virkefelt i arbeidsliv og skole
- bidra til den yrkesmessige og skolemessige utvikling på fagområdet

Fagrådet for duodji har siden skoleåret 2002–2003 også hatt ansvaret for reindriftsfaget. Sametinget har laget læreplanene for reindrift som lærefag.

5.7 De to samiske videregående skolene

Det vises til St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 10.2.3 og kommunalkomiteens merknader angående de statlige samiske videregående skolenes administrative tilknytning.

Den framtidige tilknytningsformen for de samiske videregående skolene i Karasjok og Kautokeino har blitt utredet. En arbeidsgruppes utredning konkluderte i 2002 med at disse skolene bør legges under Sametingets administrasjon. Utredningen har vært til høring med frist frem til årsskiftet 2002/2003. Høringsuttalelsene støtter i hovedsak det syn at skolene bør legges under Sametinget eller at skolene bør organiseres på linje med øvrig videregående opplæring. Sametinget er gitt utsettelse med sin uttalelse til 31.12.2003, i påvente av organets behandling av saker knyttet til samisk utdanning under ett.

Departementet vil ta stilling til den framtidige tilknytning av de statlige samiske skolene på nyåret i 2004.

5.8 Høyere utdanning og forskning

Stortinget ga ved behandlingen av Innst. S. nr. 12 (2002–2003) og St.meld. nr. 34 (2001–2002) «Kvalitetsreformen – om høyere samisk utdanning og forskning», tilslutning til videre arbeid for å styrke samisk utdanning og forskning. Regjeringens målsetting er blant annet å styrke samisk høyere utdanning og forskning generelt og øke rekrutte-

ringen av samiskspråklige studenter. Det er viktig å øke kunnskapsgrunnlaget om samiske samfunnsforhold og samisk språk og kultur.

Utdannings- og forskningsdepartementet og Samisk høyskole har med utgangspunkt i St.meld. nr. 34 (2001–2002) gått gjennom høyskolens budsjettssituasjon for 2003. Departementet vil vurdere de økonomiske rammene til høyskolen i de årlige statsbudsjett. Departementet har i 2003 videreført satsingen ved Samisk høyskole både på samisk journalistutdanning og samarbeidet med Høyskolen i Oslo om hovedfag i duodji.

På bakgrunn av Stortingets behandling av St.meld. nr. 34 (2001–2002) har Samisk høyskole utarbeidet et forslag til langsiktig plan for oppgradering av institusjonen til vitenskapelig høyskole¹. For å bli vitenskapelig høyskole må Samisk høyskole akkrediteres av NOKUT i samsvar med de krav som er stilt i gjeldende forskrift om akkreditering, evaluering og godkjenning etter lov om universiteter og høyskoler og lov om private høyskoler, jf. Stortingets behandling av Innst. S. nr. 12 (2002–2003) og St.meld. nr. 34 (2001–2002).

Kommunalkomiteen ba i sin flertallsinnstilling regjeringen sikre finansieringen av en samisk vitenskapelig høyskole. Videre het det at byggingen av et nytt vitenskapsbygg, som skal romme Samisk høyskole m.fl., må prioriteres. Når det gjelder planer om et felles vitenskapsbygg for Nordisk Samisk Institutt, Samisk høyskole, Studentsamskipnaden i Indre Finnmark, Samisk Arkiv og Navnekonsulenttjenesten for samiske og finske navn, vil departementet komme tilbake til dette i de årlige statsbudsjettene.

Samisk lærerutdanning er særlig omtalt i St.meld. nr. 16 (2001–2002) «Kvalitetsreformen – om ny lærerutdanning. Mangfold – krevende – relevant». I samarbeid med Sametinget har departementet fastsatt ny samisk rammeplan. Samiske emner vil i tillegg inngå i ordinær lærerutdanning.

Som ledd i målsettingen om å styrke samisk forskning, jf. St.meld. nr. 34 (2001–2002) og Stortingets behandling av denne, ble Forskningsrådets program for samisk forskning styrket med 3 mill over statsbudsjettet for 2003.

¹ Jf. Sametingets årsmelding kap. 2.5.3.

6 Samiske helse- og sosialspørsmål

Helsedepartementet og Sametinget har samarbeidet om tilrettelegging av helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning. Det har vært avholdt møter mellom politisk ledelse i Helsedepartementet og Sametinget. Helseministeren avlegger besøk i Sametinget med påfølgende faglige samtaler høsten 2003.

Helsedepartementet disponerer midler til forsøks- og utviklingsarbeid med utgangspunkt i NOU 1995: 6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge, og «Mangfold og likeverd», som er regjeringens handlingsplan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkningen i Norge 2002–2005. En del av disse midlene er overført til Sametinget, og går i hovedsak til forvaltning av prosjektmidler og finansiering av saksbehandlerstillinger i Sametinget. Ellers forvaltes midlene av Sosial- og helsedirektoratet til iverksetting av de øvrige tiltak i planen.

Departementets og Sametingets oppfølging av NOU 1995: 6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge ble evaluert i 2002. Arbeidet ble utført i nært samarbeid med oppdragsgiver og en referansegruppe oppnevnt av Sametinget. Evalueringen tar utgangspunkt i hvordan de samiske aspekter kommer til uttrykk i den lokale forvaltningen og helse- og sosialtjenesteprodusenter i områder med samiske brukere, og tar i mindre grad utgangspunkt i samiske brukeres erfaringer. Rapporten konkluderer med at NOU 1995: 6 og de gjennomførte prosjektene har bidratt til større bevissthet om at samiske brukere har særskilte behov. Imidlertid er det fortsatt en utfordring å inkorporere et samisk perspektiv i ordinær utvikling av helse- og sosialtjenester i samiske områder. Evalueringen fant bl.a. at det var mangel på ansatte med kompetanse i samisk språk og med samisk kulturforståelse, en lite målrettet rekrutteringspolitikk, og dårlig utviklet planverk for samiske brukere. Rapporten er drøftet i møte mel-

lom Sametinget og Helsedepartementet. Sametinget har i møte med Helsedepartementet oppsummert sitt syn på hvordan NOU-midlenes virkning har vært i forhold til det samiske samfunnet og den samiske pasient/klient. Sametinget viser bl.a. til at NOU-en har vært et faglig løft for samiske helse- og sosialarbeideres arbeid med å systematisere erfaringsbasert kunnskap og sette dette i en faglig kontekst, og at den samiske pasients rolle og behov er satt på dagsorden i ulike faglige og politiske fora på en annen måte enn tidligere. Sametingets prosjektmidler har banet nye veier og fungert ved å være en inspirator for stadig flere kommuner og institusjoner. Samisk kultur og samfunnsforhold er i dag en del av undervisningen på høyskoler, universiteter og i videre – og etterutdanninger innen helse- og sosialfag. Sametinget peker på at Norges engasjement i samiske helse- og sosialspørsmål også vil være viktig i forhold til Norges øvrige urfolksarbeid.

Med utgangspunkt i evalueringen, innspill fra høringsinstanser og øvrige erfaringer med prosjektforvaltningen, er Sametinget og departementet enige om at Sametinget skal få et mer selvstendig ansvar for forvaltning av tilskuddsmidlene. Kriterier for bruk av midlene skal fortsatt skje i henhold til NOU 1995: 6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge og «Mangfold og likeverd». Sosial- og helsedirektoratet har i 2003 tildelt 4,2 millioner kroner til Senter for samisk helseforskning til ordinær drift og til arbeid med en helse- og levekårsundersøkelse i samiske områder. Datainnsamling foregår i 2003 og 2004, i samarbeid med Nasjonalt folkehelseinstitutt. Øvrige midler går blant annet til etablering av samisk informasjonstjeneste for sektoren i regi av Sametinget, forprosjektering av tolkeutdanning, oversettelser, og til heving av Helsetilsynets avdeling Finnmarks kompetanse om samiske forhold.

7 Samiske næringer

En nødvendig forutsetning for utvikling av samisk kultur og språk er at det finnes næringer i samiske bosettingsområder som er bærekraftige og tilpassingsdyktige. Regjeringen vil sikre samisk næringsliv gjennom den generelle næringspolitikken slik at en kan planlegge etter gode og nøytrale rammevilkår. Samtidig har Sametinget gjennom Samisk utviklingsfond særegne virkemidler innen næringspolitikken, som Sametinget selv prioriterer¹. Samisk næringsliv er bl.a. preget av liten tilgang på kapital. De siste rentenedsettelsene på til sammen 4 prosentpoeng vil derfor være av stor betydning for næringslivet i samiske områder. Generelle virkemidler som skatte- og avgiftslette virker også stimulerende på samisk næringsliv.

Sametinget retter i sin årsmelding fokus på samarbeid mellom offentlige aktører i virkemiddelbruken, samordning av tiltak gjennom regionale utviklingsprogram og styrking av partnerskapet med de enkelte fylkene². Det er i tråd med regjeringens mål om et mer helhetlig og brukervennlig virkemiddelapparat.

Duodji (samisk håndverk og husflid) er både en samisk næringsvei og en samisk kulturbærer og produsent³. Kommunal- og regionaldepartementet vil derfor i dialog med Sametinget og utøverne vurdere tiltak for å styrke næringen. Se for øvrig kap. 5 angående duodji og utdanning.

Se også øvrig St. prp. 1 nr. (2003–2004) og St.meld. nr. 33 (2001–2002) angående samiske næringer.

7.1 Fiske

Sametinget og Fiskeridepartementet har institusjonalisert faste møter på politisk nivå en til to ganger i året.

Regjeringen oppnevnte 14. mars et lovutvalg til å utrede ny lov om havressurser. Havressursloven vil erstatte någjeldende saltvannsfiskelov, og vil bli den viktigste loven for forvaltning av og kontroll med de levende ressursene i havet og for yrkesut-

øvelsen av fiske, fangst og annen næringsutnyttelse. Sametinget har oppnevnt et medlem til utvalget.

Sametinget har gjennom flere år fremmet forslag om opprettelse av en samisk fiskerisone⁴. Sametinget ønsker også at det i fremtiden vurderes egne kvoter for de samiske områdene. Fiskeridepartementet vil fremheve at fiskeressursene er en nasjonal fellesressurs, som skal baseres på en nasjonal forvaltning uten regional forankring, og at dette også er utgangspunktet for vurdering av Sametingets synspunkter i denne saken.

Når det gjelder Sametingets merknad om at det er vanskelig å få gjennomslag i Reguleringsrådet (kap. 3.8.8.) viser vi til St.meld. nr. 10 (2002–2003) kap. 4.9.

Fiskeridepartementet har merket seg Sametingets bekymringer over manglende oppfølging av forskernes kvoteanbefalinger, og at Sametinget mener dette vil kunne undergrave en bærekraftig utvikling ved at fangstvolumet blir høyere enn det som blir anbefalt biologisk.

Det er riktig at forskernes anbefalinger ikke alltid har blitt fulgt fullt ut når kvoter har blitt fastsatt. Dette medfører imidlertid ikke automatisk at man undergraver en bærekraftig forvaltning av den aktuelle bestand verken på kort eller lang sikt. Hvorvidt man har en langsiktig forvaltningsplan med konkrete mål- og grenseverdier på plass for den aktuelle fiskebestand er vel så viktig. I dag er slike forvaltningsplaner på plass for nesten samtlige av de viktigste fiskebestandene som Norge deler med andre land. Videre kan det vises til at, utenom torsk i Nordsjøen, er gytebestanden i alle de viktigste kommersielle bestandene i norske farvann over det nivået som Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) anser for å være føre-var-nivået for den aktuelle bestand.

Fiskeridirektoratet har nedsatt en arbeidsgruppe hvor Sametinget deltar, som skal vurdere særskilte reguleringsiltak for vern av kysttorsk. Arbeidsgruppen leverte sin innstilling 8. september 2003.

Basert på arbeidsgruppens innstilling, har Fiskeridepartementet utarbeidet et høringsnotat med

¹ Se Sametingets årsmelding kap. 4.2

² Sametingets årsmelding kap. 3.8.3

³ Sametingets årsmelding kap. 3.8.4.

⁴ Sametingets årsmelding kap. 2.7.2

reguleringstiltak for å verne kysttorsken som ble sendt ut med høringsfrist 24. oktober 2003.

Fiskeridepartementet har merket seg at Sametinget ønsker at nærhets- og avhengighetsprinsippet legges til grunn ved forvaltning av fiskeriresursene. Det er pr. i dag ikke hjemmel i deltakerloven for å tildele deltakeradgang kun på bakgrunn av geografisk tilhørighet.

7.2 Reindrift

På bakgrunn av en gjennomgang av tilskuddsordningene over reindrifftsavtalen er disse for inneværende avtaleår (2003/2004) lagt om fra ordninger som i stor grad har vært faste beløp per driftsenhet til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Det innføres bl.a. en produksjonspremie som utgjør 25 prosent av avgiftspliktig salg av kjøtt og andre avgiftspliktige næringsinntekter fra reinen. I tilknytning til dette må det også påpekes at Regjeringen, etter en parallell fra jordbruket, har vedtatt å innføre et bunnfradrag i næringsinntekt på 36.000 kroner, samt et prosentfradrag på 19 prosent for inntekt mellom 36.000 kroner og 170.000 kroner. Avtalepartene er enige om at det fram mot de neste avtaleforhandlinger skal foretas en gjennomgang av andre ordninger over avtalen, herunder Reindriftens utviklingsfond, med det siktemål å få en så effektiv bruk av midler som mulig i forhold til de overordnede målsettinger i reindriftspolitikken.

Landbruksdepartementet har merket seg at Sametinget krever å bli involvert i det videre arbeidet med reindrifftslovproposisjonen⁵. Det er per i dag ikke avklart hvordan en slik medvirkning eventuelt skal finne sted. Dette må avklares nærmere i det videre arbeidet med proposisjonen. Ellers er Sametinget og Norske Reindriftssamers Landsforbund representert i den norske forhandlingsdelegasjonen mellom Norge og Sverige om en ny reinbeitekonvensjon, med ett medlem hver.

I forbindelse med reintallstilpasningen i Vest-Finnmark reinbeiteområde skal det etableres et *Reindriftens ressurscenter*. Senteret forutsettes å være et viktig bidrag for å legge til rette for arbeidsplasser som fører til økt verdiskaping i og i tilknytning til reindriften. Senteret skal bruke og tilby den kompetanse som i dag finnes hos reindriftsutøverne til forskjellige typer tjenester. I første rekke gjelder det feltoppgaver for ulike oppsyns- og kontrollinstanser.

Det vises for øvrig til kap. 13.5 angående reindrift og internasjonalt samarbeid.

7.3 Tiltakssonen for Nord Troms og Finnmark

Regjeringen vil høsten 2003 legge fram en egen stortingsmelding om tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark (se Sametingets årsmelding kap 2.7.2). Verdien av tiltakene i tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark er nærmere 2,4 milliarder kroner. Det er bestemt som følge av en avtale mellom EFTA-landene, at ordningen med fritak av arbeidsgiveravgift i dette området kan opprettholdes. Det vises for øvrig til KRDs St. prp. nr. 1 (2003–2004) s 134 for en oversikt over spesielle tiltak for Nord-Troms og Finnmark.

7.4 Indre Finnmark

Kommunalkomiteen ba i Innst.S.nr. 110 (2002–2003) Regjeringen ved den varslede gjennomgangen av tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms å redegjøre for tiltak for å styrke levekårssituasjonen i Indre Finnmark. I tiltakssonemeldingen heter det bl.a. det er et spørsmål om hvor godt levekårsindikatorer knyttet til økonomiske forhold som dekker sysselsetting, dekker de kulturelle aspektene ved samiske samfunn.

Regjeringen har samtidig gjennomført en rekke tiltak som vil styrke næringslivet og sysselsettingen i Indre Finnmark:

- Økt skattefradrag for reineiere, (kap 7.2)
- Opprettelse av Indre Finnmark tingrett i Tana, (kap. 9.7).
- Lokalisering av Mattilsynets regionkontor for Troms og Finnmark til Kautokeino, jf. St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 8 (2002–2003) kap. 5.3.1.
- Lokalisering av Kompetansesenteret for urfolks rettigheter til Kautokeino, jf. kap. 9.6.
- Opprettelse av reindriftens ressurscenter

Det vises også til St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 18.5.2 og opprettelsen av Indre Finnmark utviklingsselskap (IFU). Indre Finnmark Utviklingsselskap AS ble stiftet 24. april 2002 av kommunene Porsanger, Karasjok, Tana og Nesseby. Selskapet har blitt tilført drifts- og utviklingsmidler fra Kommunal- og regionaldepartementet, kommunene, Finnmark fylkeskommune og Sametinget. Hovedoppgaven for IFU er å utvikle et mangfoldig og lønnsomt næringsliv i Indre Finnmark.

IFU opprettet 4.9.2003 et Indre Finnmark Investeringsselskap (IFI). Med etablering av investeringsselskapet vil en være med på å løse en del av de utfordringer som næringslivet står ovenfor i Indre Finnmark. Den vil bidra til forbedring av

⁵ Sametingets årsmelding kap. 2.7.2.

egenkapitalsituasjonen for potensielle lønnsomme bedrifter, samtidig som kapitalen kombineres med kompetanse og nettverk igjennom aktivt eierskap og styredeltagelse. Samtidig vil det bygge nettverk og strategiske allianser i næringslivet i regionen.

7.4.1 Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark

Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark er bl.a. omtalt i St.meld. nr. 55 (2000–2001) kap. 14.1.2. Programmet hadde som mål å redusere reintallet og kanalisere en oversysselsetting over i andre yrker.

Omstillingsprogrammet ble avsluttet i sin opprinnelige form ved årsskiftet 1998–1999. I en overgangsperiode i 1999/2000, ble det drevet ekstraordinært omstillingsarbeid før overføring til det ordinære virkemiddelapparatet. Norut NIBR Finnmark har på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet evaluert omstillingsprogrammet for Indre Finnmark. Målet med omstillingsprogrammet var å stimulere til utvikling av næringsliv og arbeidsplasser, styrke utdanningsmuligheter og kompetanse, og drive personrettede tiltak for å lette og stimulere til omstilling i kommuner som var sterkt berørt av omleggingen i reindriftsnæringen.

Omstillingsprogrammet har neppe gitt de resultater man kunne håpe på, og det er viktig at erfaringer og resultatene fra evalueringen brukes til å sikre en positiv utvikling i regionen.

De som har kommet best ut av omstillingsperioden er unge personer med klare utdanningsmål. Størst omstillingsutfordringer har det vært for eldre personer med bakgrunn som reindriftsutøvere.

Norut NIBR peker på at Omstillingsprogrammet har virket i en periode med store endringer innenfor flere samfunnsområder, slik at det er vanskelig å isolert kunne si hva som er effekten av programmet. Samtidig som at det har vært en betydelig vekst i den samiske forvaltningen og institusjonsbyggingen, har Forsvaret vært gjennom store omstillinger, og det har vært viktige reformer i utdanningssystemet.

Noen konklusjoner i rapporten er:

- Det har blitt bedre samarbeid mellom kommunene som har ført til etablering av et felles

næringssselskap. Ungdomssatsingen er av partene ansett som positivt. Det kan også nevnes at UniREG Indre Finnmark ble gjennomført med gode resultater og har bl.a. ført til etablering av EasyConnect Finnmark AS i Karasjok. Gjennom støtte fra kommunenes omstillingsfond (næringsfond) har det vært gjennomsnittlig 38 nyetableringer per år.

- Når det gjelder reindriftsnæringen og folk i næringen, har det vært en mindre reduksjon enn man i Rammeplanen for omstillingsprogrammet hadde tenkt seg. Likevel har endringen gitt noe bedre økonomiske forutsetninger for de som var igjen i næringen. Av de 101 omstilte driftsenheter som gikk ut av reindriften, har 62 gjenopptatt reindriften.
- Satsingen innenfor «Utdanning og kompetanseheving» viser at utdanningsnivået i Indre Finnmark har økt i løpet av omstillingsperioden. Det har i første rekke vært kvinner som har tatt høyere utdanning, og denne tendensen har vært forsterket i omstillingsperioden.
- Hovedmålet for «levekårssatsingen» var å sikre levekår og inntektsgrunnlag i en overgangsfase for den delen av befolkningen som berøres av omstillingen i reindriftsnæringen. De som har kommet best ut av omstillingsperioden er de med klare utdanningsmål. Dels er det personer som hadde videregående utdanning før omstillingsperioden, og kunne benytte omstillingsperioden til høyere utdanning, dels er det personer som startet sin fagutdanning på videregående nivå, eller som har gått videre i høyere utdanning. I all hovedsak har dette vært unge personer.
- Omstillingsutfordringen har vært størst for den gruppen som drev med reindrift, spesielt eldre personer. Alternativene for disse har vært pensjon, ledighetstrygd, uføretrygd eller gjenopp-tak av driftsenheten. Omstillingslønnsordningen gjennom Landbruksdepartementet har spilt en stor rolle ved å gi sikkerhet for en viss levestandard i omstillingsfasen.

8 Areal-, miljø- og kulturvern

8.1 Sametingets myndighet til innsigelser til planer med konsekvenser for samisk kulturmiljø og reindrift

For å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur og samiske næringer er det viktig at det samiske perspektivet også kommer inn ved praktisering av lovene som gjelder arealbruk.

Sametinget og Områdestyret for reindriften kan reise innsigelse etter plan- og bygningsloven til planer som skaper negative konsekvenser for samisk kulturmiljø eller reindriften. Miljøverndepartementet legger til grunn at Sametinget og Områdestyret bruker denne myndigheten for å unngå at det fattes vedtak i strid med viktige samiske interesser. Få saker er brakt inn til Miljøverndepartementet som følge av innsigelse fra Sametinget. Sametinget fremmet i 2002 innsigelse til en reguleringsplan for anleggsvei til et utviningsområde for naturstein på Naranaš i Kautokeino. Saken berører også reindriftsinteresser. Denne reguleringsplanen er nå til behandling i departementet. I 2002 behandlet departementet 3 planer for Porsanger kommune med innsigelse fra Reindriftsforvaltningen. Innsigelsene blir tatt helt eller delvis til følge.

Planlovutvalget leverte 13. mai 2003 sin andre delutredning med forslag til revisjon av reglene i plan- og bygningsloven. I denne utredningen er det bl.a. foreslått å ta inn «sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur» i lovens formålsparagraf. Det er også foreslått at Sametinget ved behandlingen av planer etter loven skal ha de samme rettighetene og pliktene som statlige organ. Forslaget til Planlovutvalget er nå på bred høring med frist 1. desember 2003.

8.2 Saker etter naturvernloven – verneplaner

Sametinget tar i sin årsmelding opp arbeidet med opprettelse og utvidelse av nasjonalparker og landskapsvern i områder med samisk bosetting (kap. 3.7.1). Sametinget har innsigelser til den samiske deltagelsen i verneplanprosessen.

Saksbehandlingsregler etter naturvernloven fremgår av Miljøverndepartementets rundskriv T-3/99. For verneforslag som berører samiske bruks- og bosettingsområder skal relevante samiske institusjoner og organisasjoner være viktige bidragsytere og høringsinstanser til det materialet som skal danne grunnlag for vedtak om vern. Slike vedtak fattes av regjeringen i medhold av naturvernloven.

Det legges til grunn at den konkrete organisering av planprosessen skal tilpasses den enkelte vernesak innenfor rammen av rundskriv T-3/99. For Tysfjord/Hellemo stoppet verneplanarbeidet opp i 2001 på grunn av kritikk av planprosessen bl.a. fra lulesamisk hold. Stortinget har i vedtak av 1. april 2003, i forbindelse med behandlingen av Samepolitikken, jf Innst. S.nr. 110 (2002–2003), bedt regjeringen medvirke til at dette verneplanarbeidet blir en nasjonal prosess med direkte kontakt mellom Miljøverndepartementet og Sametinget. Det heter videre i vedtaket at organiseringen av arbeidet skal skje i samråd med Sametinget samt sikre at det ikke blir fattet avgjørelse om vern av Tysfjord/Hellemo-området uten at lulesamiske interesser er utredet og ivaretatt. Miljøverndepartementet har i samråd med Sametinget utarbeidet et revidert opplegg for organiseringen av dette arbeidet. Ny oppstart av planarbeidet vil bli lansert høsten 2003.

Sametinget mener at den samiske deltagelse i verneplanprosessene etter naturvernloven ikke er god nok. Man ønsker større myndighet og innflytelse i planprosessen og at dette gjenspeiles i lovverket. Regjeringen vil fortsatt legge til grunn at arbeidet med særskilt arealvern for å sikre norsk natur skal skje etter naturvernloven. Vern etter naturvernloven vil også bidra til å sikre områdene mot inngrep som kan skade eller ødelegge naturgrunnlaget slik at samisk kultur, bosetting og næringsutøvelse kan opprettholdes. Miljøverndepartementet vil ta kontakt med Sametinget med tanke på å se nærmere på om man kan bedre behandlingsrutinene innenfor rammen av naturvernlov slik at samiske interesser kan ivaretas på best mulig måte.

Sametinget reiser kritikk mot vedtaket om utvidelse av Stabbursdalen nasjonalpark og det nyopp-

rettede Stabbursdalen landskapsvernområde da vedtaket ikke tar tilstrekkelig hensyn til samiske interesser. Miljøverndepartementet vil påpeke at denne vernesaken på vanlig måte ble grundig behandlet i samsvar med gjeldende saksbehandlingsregler. Samiske interesser har på ulike trinn i behandlingsprosessen fått god anledning til å komme med sine merknader og forslag til de ulike verneplanutkast. Resultatet ble at samiske interesser og særlig reindriftens ønskemål er sikret på en meget god måte. Miljøverndepartementet har utdypet dette i et eget brev til Sametinget av 24. februar 2003.

Regjeringen har 29. august 2003 opprettet en ny nasjonalpark for Møysalen i Lofoten og utvidet Børgefjell og Øvre Pasvik nasjonalparker i henholdsvis Nord-Trøndelag/Nordland og Finnmark. Regelverket for disse nasjonalparkene er tilpasset eksisterende samisk næringer i områdene, deriblant reindrift. Dette er bl.a synliggjort i formålbestemmelsene for parkene.

8.3 Skytefelt og samiske interesser

Sametinget viser til at det vil ha store negative konsekvenser for samiske næringer at Forsvaret planlegger en utvidet og endret bruk av flere skytefelt i samiske områder (kap. 3.7.4).

Forsvaret har et begrenset antall skytefelt, og det er avgjørende for norsk sikkerhet at nødvendig

øving kan gjennomføres i disse feltene. Dette gjelder også de skytefelt som ligger i samiske områder. Det er ikke riktig, som det påpekes i årsmeldingen, at det tidligere har vært planlagt en storstilt utvidelse av Hålkavárri skytefelt. Det har kun vært tale om en mindre tilpasning av feltgrensen i terrenget. På noe lengre sikt vil det imidlertid kunne bli aktuelt å etablere en ny sikkerhetssone utenfor eksisterende skytefelt. En tilpasset bruk av Hålkavárri skytefelt er viktig, ikke bare for å sikre nødvendig øving av Forsvaret, men også for å sikre Forsvarets nærvær i Finnmark.

Når det gjelder spørsmålet om dokumentasjon av kulturminner i forbindelse med kommunedelsplanen for Setermoen skytefelt, forholder Forsvarsbygg seg til plan- og bygningsloven. Loven krever ikke slik dokumentasjon i forbindelse med utarbeidelse av kommunedelsplan. Ved utarbeidelse av reguleringsplan, som vil være neste trinn, krever imidlertid loven slik dokumentasjon.

I forbindelse med planlagt endret bruk av skytefelt i samiske områder, legger Forsvarsdepartementet stor vekt på nær kontakt med samiske interesser. Den fremtidige bruken av skytefeltene skal være i tråd med norske og internasjonale rettsregler, inkludert urfolks rettigheter etter internasjonale konvensjoner. Målet er at Forsvarets aktivitet i skytefeltene skal kunne gjennomføres med færrest mulig ulemper for lokale interesser, herunder samenes og reindriftsnæringens interesser.

9 Rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i samiske områder

9.1 Finnmarksloven

Ot.prp. nr. 53 (2002–2003) Om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (Finnmarksloven) ble fremmet den 4. april 2003.

Regjeringen har i lovutkastet foreslått at det blir oppretta et nytt og selvstendig organ (Finnmarkseiendommen) som får overført eierrådigheten over 95 % av arealet i Finnmark fylke. Det blir også foreslått at et styre skal lede Finnmarkseiendommen. Til dette styret skal Finnmark fylkesting og Sametinget oppnevne tre medlemmer hver, mens staten skal oppnevne et medlem som ikke har stemmerett, og som blant annet skal være bindeledet mellom Finnmarkseiendommen og sentrale myndigheter.

Sametinget får innvirkning på arealforvaltningen ved at det får myndighet til å gi retningslinjer for hvordan man skal vurdere virkningen for samisk kultur, reindrift, næringsutøvelse og samfunnsnivå av endret bruk av utmark. Alle offentlige myndigheter som behandler saker om endret bruk av utmark i Finnmark skal legge til grunn retningslinjene.

I saker om endret bruk av utmark skal Finnmarkseiendommen vurdere hvilken innvirkning endringen vil ha for samisk kultur, reindrift, næringsutøvelse og samfunnsnivå. Ved vurderingen skal man legge Sametingets retningslinjer til grunn. I slike saker gjelder det også særskilte saksbehandlingsregler, som skal sikre at man tar vare på de samiske interessene.

Lovforslaget er nå til behandling i Stortinget. Under Sametingets plenumssamling i mai 2003 fremmet NSRs samarbeidsgruppe, Senterpartiets sametingsgruppe, Arbeiderpartiets sametingsgruppe og Samenes Valgforbund et fellesforslag med synspunkter og merknader til lovutkastet. Fellesforslaget er oversendt Stortinget.

9.2 Samerettsutvalgets arbeid sør for Finnmark

Når det gjelder Samerettsutvalgets videre arbeid sør for Finnmark, så arbeider Samerettsutvalget videre i samsvar med mandatet.

9.3 Rammevilkår for videre utvikling av mineraldrift

I forbindelse med forslaget til ny Finnmarkslov har regjeringen foreslått å endre den någjeldende bergverksloven og innføre særskilte regler for Finnmark for å sikre samiske interesser i forbindelse med mineralaktivitet. Norge har særskilte plikter overfor samene i mineralsaker i henhold til ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater artikkel 15.

Bergverksloven bygger som utgangspunkt på bergfrihetens prinsipp om at enhver har rett til på lovens vilkår å skjerpe (lete etter), mute (undersøke nærmere) og få utmål på forekomster av mutbare mineraler¹ på egen eller andres grunn, jf. bergverksloven § 2. Regjeringens forslag til endringer innebærer en fravikelse av dette prinsippet ved at det gis særskilte saksbehandlingsregler for bergverksaker i Finnmark. I tillegg til nye saksbehandlingsregler foreslås det også at myndighetene kan avslå søknader om mineraltillatelse av allmenne hensyn, og at samiske interesser tillegges vesentlig vekt i en slik vurdering. Disse reglene vil bli del av den nye mineralloven på et senere tidspunkt.

Ikke-mutbare mineraler² er grunneiers eiendom, og vil til enhver tid være eid av grunneier. Finnmarksloven foreslår at Finnmarkseiendommen (FE) får overført grunnbokshjemmelen til 95 % av grunnen i Finnmark. Dette betyr bl.a. at FE

¹ Mutbare mineraler er metaller med egenvekt høyere enn fem og malmer av slike metaller, i tillegg til metallene titan og arsen og malmer av disse, magnetkis og svovelkis. Unntatt er myr- og sjømalmer og alluvialt gull, jf. bergverksloven § 1.

² Ikke-mutbare mineraler er mineraler som ikke er mutbare og avgrenses negativt av definisjonen i bergverksloven § 1

f.eks. vil få eiendomsretten til eventuelle funn av diamantforekomster på denne grunnen. Samene vil gjennom sin deltakelse i styret i FE ha stor innflytelse i spørsmål om mineralaktivitet på de ikke-mutbare mineralene.

I forbindelse med arbeidet med ny minerallov har det vært avholdt møte både på administrativt og politisk nivå mellom Sametinget og Nærings- og handelsdepartementet. Regjeringen har vært klar på og lagt til grunn at lovverket skal oppfylle Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk

9.4 Olje- og gassutvinning

Regjeringen satt i gang et arbeid med en utredning av konsekvenser av helårig petroleumsvirksomhet i området Lofoten-Barentskavet (ULB), for å sikre at petroleumsvirksomheten i de nordlige havområdene skjer innenfor forsvarlige rammer³. Utredningen har som formål å presentere de mest sentrale problemstillingene knyttet til miljømessige, fiskerimessige og samfunnsmessige konsekvenser av helårig petroleumsvirksomhet i området.

Utredningsarbeidet startet tidlig i 2002 og programmet for utredningen ble sendt på høring i juni 2002. Det er utarbeidet 26 grunnlagsstudier om ulike temaer, og en sammendragsrapport samt nevnte grunnlagsstudier ble lagt ut for høring 1. juli 2003.

Etter at utredningen ble sendt på høring, har Olje- og energidepartementet, sammen med Landbruksdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet avholdt et møte med Sametinget og reindriftsorganisasjonene. Her ble en enige om at det skulle utarbeides oversikter over hvordan samiske interesser har vært involvert i arbeidet med ULB og hvordan de vil bli involvert i det videre arbeidet med den helhetlige forvaltningsplanen som ULB er en del av.

9.5 Utvikling av forvaltningsmodell for Svartskogen

Ved Høyesterettsdom av 5. oktober 2001 ble private grunneiere og rettighetshavere tilkjent eiendomsrett til Svartskogen, som formelt var eid av staten ved Statsskog. Eiendomsspørsmålet ble avgjort ut fra en vurdering av alders tids bruk og under hensyn til at brukerne av området har vært

³ Jf. merknad i Sametingets årsmelding kap. 3.7.5.

og i det vesentlige er samer. Dette er omtalt St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 19.

Kommunal- og regionaldepartementet har gitt økonomisk støtte til utredning av en forvaltningsmodell for Svartskogen. Regjeringen følger dermed opp det som er sagt tidligere i stortingsmeldingen om samepolitikken om at det nå blir opp til innbyggerne i Manndalen å vurdere de internrettslige forholdene knyttet til eierformen, og etablere en hensiktsmessig forvaltning av området for framtida. Støtten fra regjeringen er også ment som et bidrag til å finne en god forvaltningsløsning for Svartskogen, og til å sikre en fortsatt utnyttelse og forvaltning av området i tråd med lokalbefolkningens ønsker. Tiltaket vil være nyttig for lokalbefolkningen, og det vil kunne gi myndighetene verdifull kunnskap om hvordan forvaltningen av slike områder med felles eierskap kan organiseres.

9.6 Kompetansesenter for urfolks rettigheter

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter ble formelt åpnet den 1. september 2003⁴. Kompetansesenteret har som siktemål å øke kunnskapen om og forståelsen for urfolksrettigheter og samiske rettigheter. En av senterets største utfordringer vil bli å bygge opp en institusjon med faglig nettverk og tyngde i urfolksspørsmål. Virkemidlene må tilpasses de ulike målgruppene som senteret har. Senterets framtid vil avhenge av at det utvikles vel fungerende informasjonsstrategier. Senterets styre er oppnevnt av Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet i fellesskap, etter forslag fra Sami Instituhta og Sami Allaskuvla. Senteret finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet og Utenriksdepartementet.

9.7 Indre Finnmark tingrett

Den nye domstolen Indre Finnmark tingrett –Sisi-Finnmárkku diggegoddi åpner den 1.1.2004. Tingretten er lokalisert til Tana kommune. Regjeringen mener at opprettelsen av domstolen vil være viktig for samisk språk og kultur. Ønsket er at den samiske befolkning skal oppleve at rettsvesenet blir mer tilgjengelig, og at rettsvesenets kunnskap om de samiske sedvaner og rettsoppfatninger skal

⁴ Se St.meld. nr. 21 (1999–2000) Menneskeverd i sentrum kap. 4.6.2, St.meld. nr. 55 (2000–2001) kap. 3.6 og St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 3.2.

øke. Det vises for øvrig til St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 3.3.

I Tana er det satt i gang et prosjekt som skal utarbeide en samisk juridisk terminologi. Dette

arbeidet mottar økonomisk støtte blant annet fra Justisdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

10 Samemanttallet, representasjon og valg

10.1 Sametingets valgordning

Sametingets valgordning er behandlet i St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 4.4 og omtales i Sametingets årsmelding i kap. 2.3. Kommunalkomiteen har ved flere anledninger hatt merknader angående Sametingets valgordning, sist i Innst.S.nr. 110 (2002–2003). Flertallet i komiteen slutter seg til at Stortinget fortsatt skal ha ansvaret for det overordnede for valg av Sameting. I sine flertallsmerknader ber videre komiteen bl.a. Regjeringen vurdere innføring av utjanningsmandater, og vurdere tiltak for å sikre økt representasjon av kvinner i Sametinget.

Valgordningen tilsier at Sametingets 39 representanter velges fra 13 valgkretser med 3 representanter fra hver krets, uavhengig av hvor mange manntallsførte det er i hver krets. Dette kan oppleves som en geografisk skjevfordeling av representanter mellom de ulike valgkretsene. Dessuten varierer valgdeltakelsen og antallet manntallsførte ved sametingsvalgene. Kommunalkomiteen i Stortinget har på bakgrunn av disse forholdene, og den manglende kvinnerepresentasjonen i Sametinget, påpekt at dette kan få konsekvenser for Sametingets legitimitet

Sametinget har vedtatt å nedsette et ekspertutvalg som skal se på alle sider av valgordningen. Sametinget har også vedtatt å gå inn for en ordning med fire utjanningsmandater, slik at det totalt blir 43 representanter i Sametinget. Utjanningsmandatene skal forbeholdes det underrepresenterte kjønn, fram til det minst er 40 pst. av hvert kjønn representert på Sametinget.

Stortinget har bedt regjeringen vurdere en ordning med utjevningmandater, alternativt med en fordeling av disse til det underrepresenterte kjønn. Regjeringen ønsker å vurdere de ulike elementer ved valgordningen samlet. Det innebærer å vente med en vurdering av innføringen og fordelingen av utjanningsmandater, samt andre forhold ved valgreglene, til ekspertutvalgets rapport foreligger, og til Sametinget har kommet med sine forslag.

Regjeringen vil fremme forslag om å endre § 2–6 i sameloven for å følge opp forslaget fra Sametin-

get om å samle føringa av samemanntalet. I forslaget heter det bl.a. at begjæring om innføring i samemanntalet i framtida skal rettes til Sametinget.

Sametinget vil i samarbeid med Sentralkontoret for folkeregistrering, foreta innføringen i det sentrale folkeregisteret og sørge for at kommunene får et oppdatert og endelig valgmanntall til sametingsvalget. Forslaget er sendt på høring til alle kommuner, samiske organisasjoner, departement og aktuelle institusjoner som Sametinget og Sentralkontoret for folkeregistrering

10.2 Kvinner og samemanttallet

Over kap. 541, post 72 Samisk språk, informasjon o.a. ble det i 2003 satt av 1 mill. kr til et samarbeidsprosjekt med Sametinget der ett av hovedmålene er å øke informasjonen om samer og samisk samfunnsliv og å motvirke negative holdninger til samer og samiske spørsmål. Målene med prosjektet er også å få flere til å registrere seg i samemanttallet. Kvinner er underrepresentert i manntallet, og utgjør 36 pst. av de manntallsførte, jf. rapporten «De nye samene». Kvinneandelen på Sametinget er for inneværende periode på 18 pst., dvs. at av i alt 39 folkevalgte representanter er det pr. i dag kun 7 kvinner representert på Sametinget

Kvinner og ungdom er de fremste målgruppene i dette prosjektet. Tiltakene er utarbeidet på bakgrunn av funn og anbefalinger i tidligere undersøkelser. Norsk Gallups *Undersøkelse om Sametinget og samiske forhold* (2001) viser at Sametingets informasjonstiltak om samemanttallet i 2001 i hovedsak var vellykket og nådde de prioriterte målgruppene. På tross av dette ble ikke målet om økt kvinneandel i samemanttallet nådd. Nye og sterke virkemidler er nødvendig for å nå og mobilisere kvinner. Informasjon med kvinnefokus sendes til alle hustander i målområdet alle som fyller 18 år vil motta informasjon om rettigheter i forhold til samemantall og sametingsvalg. For kvinner skal likestilling og politisk innflytelse framheves. Prosjektet avsluttes i 2005.

11 Overvåking av samer

Sametinget tar i sin årsmelding opp Lund-kommisjonens rapport, og har ved flere anledninger bedt om en særskilt redegjørelse for omfanget av overvåking av samer og samepolitisk virksomhet:

Etter norsk rett skal politiet blant annet forebygge, avdekke, stanse eller forfølge straffbare handlinger. I den grad slike handlinger mistenkes for å være rettet mot statens selvstendighet og sikkerhet, eller anses for å være ulovlig etterretningsvirksomhet, sabotasje eller politisk motivert vold, hører dette under Politiets sikkerhetstjeneste (tidligere Politiets overvåkingstjeneste). Tjenestens virksomhet kontrolleres blant annet av Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste – det såkalte EOS-utvalget. Rammene for utvalgets arbeid er fastsatt i lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

Spørsmålet om overvåking av samer på etnisk grunnlag har vært forelagt Stortinget gjennom behandlingen av årsmeldingen for 2002 fra Stortingets EOS-utvalg. I Dokument nr. 16 (2002–2003) Årsmelding for 2002 fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, jf. Innst. S. nr. 261 (2002–2003), er det på side 8 første spalte inntatt følgende:

«Det har det siste halvannet året vært presseoppslag hvor det er reist spørsmål og spekulasjoner om det tidligere har foregått overvåking av samer på etnisk grunnlag, og om det også skjer i dag. Oppslagene har dels hatt tilknytning til debatten om forlengelse av fristen for å søke innsynsorganene om innsyn i PSTs arkiver.

På grunn av presseoppslagene har utvalget i inspeksjonsvirksomheten i 2002 hatt et særlig fokus på saker og registreringer som gjelder samer. Det må presiseres at det utvalget har sett på, er saksforhold som tjenesten anser er av operativ betydning i dag. Det ligger utenfor utvalgets oppgave å foreta undersøkelser av historisk karakter.

De undersøkelser som er gjort, har resultert i at utvalget i 2002 har stilt spørsmål ved to registreringer av personer med samisk bakgrunn, som det var vanskelig å se den faglige begrunnelsen for. Tjenesten ble bedt om å foreta en ny vurdering av disse registreringene.

Utvalget fant ikke grunnlag for å slå fast at de aktuelle registreringene var gjort på grunnlag av etnisk tilhørighet eller at de gjaldt registrering på grunnlag av lovlig politisk virksomhet. Det gjelder også generelt på bakgrunn av de sakene og registreringer utvalget har sett på, at det ikke har fremkommet noe som gir indikasjon på at samisk tilhørighet eller samepolitisk aktivitet i seg selv danner grunnlag for registrering eller andre former for overvåkingsmessige tiltak i dag.

Utvalget har så langt fått tilbakemelding vedrørende en av de to registreringene. Tjenesten kom der til at det ikke var grunnlag for å opprettholde registreringen og at den derfor var slettet».

Når det gjelder Politiets overvåkingstjenestes (senere Politiets sikkerhetstjenestes) virksomhet etter krigen, har dette i nyere tid vært gjenstand for flere omfattende gjennomganger. Stortinget opprettet 1. februar 1994 den såkalte Lund-kommisjonen for å granske alle forhold i forbindelse med påstander om at blant annet Politiets overvåkingstjeneste eller personer tilknyttet tjenesten har vært engasjert i irregulær overvåking av norske borgere. Kommisjonen avga sin rapport til Stortingets presidentskap 28. mars 1996, og rapporten er senere trykket som Dokument nr. 15 (1995–96). Lund-kommisjonens rapport er et omfattende dokument, og vitner om en meget grundig gjennomgang av de forhold kommisjonen skulle gjennomgå.

Parallelt med Lund-kommisjonens arbeid foretok historikerne Trond Bergh og Knut Einar Eriksen en historisk undersøkelse av «norske overvåkings- og etterretningsmyndigheters samarbeid med bl.a. politiske organisasjoner/miljøer i etterkrigstiden». Dette var et faghistorisk arbeid hvor hovedformålet var i størst mulig utstrekning å bringe de faktiske forhold på det rene, og å forklare dem ut fra en historisk kontekst. Historikernes arbeid er publisert i boken «Den hemmelige krigen» (Cap-pelen Akademisk Forlag 1998). I forordet skriver historikerne at «Fremstillingen bygger på meget omfattende studier av skriftlig kildemateriale og på muntlige opplysninger fra en lang rekke personer både i og utenfor de hemmelige tjenester». Videre

heter det: «*I vårt arbeid har vi særlig konsentrert oss om arkivene ved Overvåkingsentralen og i Nord-Norge, ut fra hovedstadsområdet og den nordligste landsdelens særlige plass i virksomheten*».

Verken gjennom Lund-kommisjonens rapport eller i boken «Den hemmelige krigen», er det fremkommet opplysninger om at samer ble overvåket ut fra deres etniske opprinnelse. I bokens bind II side 227 heter det:

«Det må understrekes at overvåkingspolitiet ikke på noe tidspunkt overvåket den samiske befolkningen på bredt grunnlag. Det var hele tiden et fåtall samer som ble gjort til gjenstand for aktive overvåkingstiltak».

Med basis i de senere års undersøkelser rundt overvåkingspolitiets virksomhet, må det legges til grunn at det er foretatt grundige undersøkelser med utgangspunkt i et svært omfattende kildemateriale. Gjennom den erstatningsordning som ble etablert gjennom den midlertidige innsynsloven, lov 17. september 1999 nr. 73, kunne samer på linje med andre norske borgere begjære innsyn i over-

våkingspolitiets arkiver og eventuelt kreve erstatning dersom de har lidd alvorlig skade som følge av overvåkingsmessige tiltak. En ny gransking vil således ikke ha betydning for den enkelte sames innsynsmulighet eller rett til erstatning. I Justisdepartementets brev av 27.11.2001 til Sametinget ble det for øvrig inngående redegjort for hvilke undersøkelser som de senere år er foretatt opp mot overvåkingspolitiets virksomhet. Det ble videre redegjort for innsynsloven, herunder tilhørende erstatningsordning, og EOS-utvalget.

På denne bakgrunn ser departementet fortsatt ikke behov for at det igangsettes noen særskilt gransking/undersøkelse av overvåkingspolitiets virksomhet opp mot samer eller samiske miljøer. Det vises imidlertid til at man overfor Sametinget tidligere har gitt uttrykk for at man vil vurdere om Innsynsutvalgets sekretariat kan gi en redegjørelse for antallet samer som har søkt om innsyn og av behandlingen av disse sakene på generelt grunnlag. Dette forutsetter imidlertid at deres samiske identitet er kjent.

12 Erstatning til utdanningsskadelidte samer

Sametinget tar i sin årsmelding opp spørsmålet om billighetserstatning som har blitt knyttet til forvaltningen Samefolkets fond. Disse spørsmål er bl.a. behandlet i St.meld. nr. 10 (2002–2003) kap. 4.15. I årsmeldingen for 2003 ber Sametinget regjeringen om å ta saken om billighetserstatning opp til fornyet behandling.

Det har dessverre tatt noe tid å utrede eventuelle løsninger for utdanningsskadelidte samer. Dette har blant annet sammenheng med at det også er andre grupper som med stor styrke hevder

at de har krav på oppreisning og erstatning i ulike former. Regjeringen har nå besluttet at det skal gjennomføres en vurdering av hvordan man kan håndtere kravene fra de ulike gruppene på en helhetlig og ryddig måte. Denne vurderingen vil få betydning for behandlingen av kravene fra de utdanningsskadelidte i forbindelse med 2. verdenskrig. Regjeringen vil legge vekt på at man ikke taper av syne den spesielle bakgrunn som ligger til grunn for de ulike kravene.

13 Enkelte internasjonale spørsmål

13.1 FN-erklæring om urfolks rettigheter

Norge deltar aktivt i forhandlingene om en FN-erklæring om urfolksrettigheter, hvor også Sametinget har en rolle¹. Blant de spørsmål som man fra norsk side har søkt å finne løsning på, er de problemer som er knyttet til spørsmålet om urfolks rett til selvbestemmelse. I samsvar med det norske innspillet legges det opp til en generell anerkjennelse av urfolks selvbestemmelse som skal balanseres opp mot de formuleringer som finnes i FNs resolusjon om fredelig samarbeid mellom stater som ivaretar statenes territorielle integritet, veid opp mot menneskerettighetene. Sametinget er representert i den norske forhandlingsdelegasjonen. Regjeringen søker å bidra til at forhandlingene kan slutføres innen utgangen av Det internasjonale urfolkståret (2004). Målsettingen er at erklæringen skal bidra til en styrking av urfolks rettigheter. Regjeringens syn på spørsmålet om samisk selvbestemmelse er for øvrig behandlet i St.meld. nr. 33 (2001–2002), pkt. 4.1.

13.2 EU og EØS

Sametinget tar i sin årsmelding opp behovet for fokusering på EU/EØS-relaterte spørsmål. Kontaktgruppen for samarbeid mellom sentrale, regionale og lokale myndigheter samt Sametinget om europapolitiske spørsmål, er en videreføring av prosjektgruppen som ble etablert i mai 2002 under Europapolitisk plattform med det mål å fremme forslag til tiltak for å styrke samarbeidet om EU/EØS-saker. Prosjektgruppen fremmet sin rapport til EØS-koordineringsutvalget 10. januar 2003. Rapporten inkluderer forslag til 22 tiltak som nå skal følges opp av kontaktgruppen. Tiltakene grupperer seg rundt følgende hovedtemaer:

- Stimulere europadebatten på regionalt og lokalt nivå bl.a. gjennom en konferanse i Sametinget høsten 2003 som fokuserer på samenes stilling i fremtidens Europa;
- Bidra til å styrke europakompetansen;

- Bedre informasjonsutvekslingen og samarbeidet mellom sentralforvaltningen og kommuner, fylkeskommuner, samt deres interesseorganisasjoner, landsdelsutvalg, og Sametinget om europapolitiske spørsmål. Kontaktgruppen er et ledd i dette arbeidet. I tillegg etableres et tilsvarende kontaktforum på politisk nivå med deltagelse fra de samme institusjoner under ledelse av Utenriksdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet;
- Stimulere til nettverksbygging med regioner og regionale organisasjoner i Europa, samt vurdere potensialet for økt deltagelse i relevante EU-programmer. Det er flere Interreg-programmer som er av betydning for den samiske befolkningen.

Sametinget har deltatt i prosjektgruppen for samarbeid med regionale og lokale myndigheter. Rapporten fra prosjektgruppen ble overlevert i januar 2002. Prosjektgruppen rapporterte til EØS-koordineringsutvalget. Dette har sammenheng med at europapolitisk plattform er forankret på politisk plan gjennom Regjeringens Europautvalg.

Norge deltar aktivt i Interreg-III programmene. Over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett er det i 2003 bevilget til Sametinget 2,2 mill kr til de to samiske programmene Interreg Sapmi i nord og Interreg Åarjel Samien Dajve i sør.

13.3 Barentssamarbeidet

Sametinget er involvert i Barentssamarbeidet. De enkelte fylkeskommuner og Sametinget dekker deltagelsen i dette arbeidet. Det er ingen spesiell offentlig støtte øremerket til dekning av disse utgiftene. Over Utenriksdepartementets budsjett bevilges årlig ca. 25 mill. kr til prosjekter gjennom Barentssekretariatet- også samiske prosjekter. I tillegg benyttet UD årlig ca. 160 mill til øvrige prosjekter innen eksempelvis miljø, næringsutvikling, helse og atomsikkerhet. Kommunal- og regionaldepartementet bidrar i tillegg med vel 2 mill. kr til driften av Barentssekretariatet i Kirkenes. Norge overtar formannskapet i Barentsrådet etter Sverige høsten 2003 for de neste to årene. Samtidig overtar

¹ Sametingets årsmelding kap. 2.10 og 3.11.

Vesterbotten formannskapet i Regionrådet etter Nordland.

13.4 Samarbeid med Finland

Etter initiativ fra statsminister Bondevik og tidligere statsminister Lipponen er det etablert et samarbeidsprosjekt mellom ni kommuner i Nord-Norge og tre i Nord-Finland. Målet er å stimulere til samarbeid over grensen og bygge ned strukturelle hindringer. Fylkeskommunene i Finnmark og Troms og Sametinget deltar i dette arbeidet. Rapport vil foreligge rundt årsskiftet.

13.5 Reindrift og internasjonalt samarbeid

Regjeringen er enig i at det bør legges til rette for at «samarbeidet mellom de ulike arktiske reindriftsfolk sikres tilstrekkelige og gode rammevilkår for å sikre en positiv utvikling i den faglige og kulturelle samhandlingen mellom reindriftsfolkene», slik dette går fram av Innst. S nr. 110 (2002–2003) punkt 16.2. Når det gjelder etablering av et internasjonalt fag- og formidlingssenter for de sirkumpolare reindriftsfolk, som også omtales i Innst. S nr. 110 (2002–2003), er det igangsatt en prosess hvor Landbruksdepartementet skal se nærmere på hvilke muligheter som finnes.

13.6 Urfolk i bistanden

Sametinget tar i sin årsmelding for 2001 opp spørsmålet om Sametingets rolle i forhold til urfolk og bistand. Spørsmålet er også behandlet i St.meld. nr. 33 (2001–2002) kap. 15.2.

NORADs samlede bistand til urfolk utgjør i dag omlag 100 mill. kroner pr. år. Dette omfatter bistand som helt eller i hovedsak har urfolk som målgruppe. Inkluderer en prosjekter der urfolk

bare utgjør en mindre del av målgruppen, vil beløpet bli mye høyere. Støtte til urfolk forvaltes både av NORAD og ambassadene, men det meste kanaliseres gjennom frivillige organisasjoner. Norge bidra også økonomisk til urfolksstøtte og normativt arbeide gjennom multilaterale kanaler. Senter for samiske studier ved Universitetet i Tromsø mottar støtte for å arrangere årlig Forum for urfolksspørsmål i bistanden. Dette skal være et møtested for bistandsaktører på dette feltet. Utenriksdepartementet har bevilget støtte til Sametingets internasjonale engasjement siden midten av 1990 tallet. Samerådet har samarbeidsprosjekt med urfolk i Sør-Amerika, Afrika og det arktiske området.

Regjeringen legger opp til at arbeidet med støtte til urfolk i bistandssammenheng skal styrkes. Rettighetsperspektivet skal fortsatt være en grunnpilar i samarbeidet og bidrag gjennom ulike kanaler skal ses i sammenheng, med sikte på en mer helhetlig innsats. Urfolksstøtten må også ses i sammenheng med oppfølgingen av Johannesburg toppmøtet, spesielt når det gjelder arbeidet knyttet til biologisk mangfold i områder hvor urfolk lever. Kontakten med norske, samiske og internasjonale urfolksmiljøer skal intensiveres. Sametinget har vært konsultert i forbindelse med utarbeidelsen av nye retningslinjer for arbeidet med urfolk i bistanden, og Utenriksdepartementet/NORAD ønsker å videreføre den gode dialogen med Sametinget omkring overordnede urfolksspørsmål. En relativt stor andel av bistanden går i dag til Latin Amerika. Regjeringen ser det som viktig at også urfolksproblematikk i Asia og Afrika gis økt oppmerksomhet.

Kommunal- og regionaldepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 14. november 2003 om Sametingets virksomhet i 2002 blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1**Sametingets årsmelding for 2002****1 Årsmeldingens perspektiver**

I følge samelovens § 1–3 skal Sametingets årsmelding oversendes Kongen. Regjeringen fremlegger for Stortinget en årlig stortingsmelding om Sametingets virksomhet. Sametingets meldingsrutiner innehar samtidig et 4-årig perspektiv. Stortinget har i tilknytning til vedtak om sameloven også besluttet at det en gang i hver stortingsperiode fremlegges melding om de tiltak som foretas for å sikre og utvikle samenes språk, kultur og samfunnsliv. En prinsippmelding skal således inneholde en mer grundig og prinsipiell drøfting av Regjeringens samepolitikk i hver stortingsperiode.

Sametinget tar sikte på at årsmeldingen for 2003 skal redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling, jf. likestillingslovens § 1a.

2 Framtidige utfordringer**2.1 Selvbestemmelse og rettigheter**

Sametinget arbeider med å videreutvikle innholdet i samisk selvbestemmelse. Den samiske forståelsen av selvbestemmelse bygger på internasjonale normer og den utviklingen som har funnet sted både rettslig og politisk i internasjonale fora. Sametinget er opptatt av at samisk selvbestemmelse må tilpasses vår tid, samtidig som det bærer preg av det samiske folks egne verdier og levesett.

Innholdet i selvbestemmelse for det samisk folk må fastsettes gjennom likeverdige og reelle forhandlinger mellom to likeverdige parter. Det vil derfor være en sentral oppgave å innføre forhandlingsplikt mellom Sametinget og myndighetene. Plikten må omfatte mer enn konsultasjon og dialog, og må medføre gjensidige forpliktelser. Dette gjelder også rettighetene til landområder, vann og naturressursene. Grensegangen mellom ansvarsområder og innflytelse mellom samiske og norske myndigheter må løses gjennom reelle forhandlinger og avtaler. Det må snarest nedsettes et utvalg

med representanter fra Regjeringen og Sametinget som utreder hvordan forhandlingene skal gjennomføres.

Sametinget krever at urfolks rettigheter på nasjonalt og internasjonalt nivå, styrkes. Arbeidet med å konkretisere og videreutvikle Sametingets rettighetspolitikk på bakgrunn av den internasjonale rettsutviklingen, og de rettsprinsippene som gjelder for urfolks rettigheter både nasjonalt og folkerettslig, videreføres.

Urfolks rettigheter til tradisjonell kunnskap er under utvikling internasjonalt, og Sametinget vil aktivt bidra til at samisk tradisjonell kunnskap kartlegges og vernes i samsvar med de internasjonale retningslinjene.

Sametinget vil nøye følge opp regjeringens proposisjon til ny Finnmarkslov og arbeidet til det nye Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsamemeområdet.

Samene har rettigheter knyttet til olje- og gassforekomster i samiske ressursområder, noe som innebærer at Sametinget krever rett til å være med på å bestemme over disse ressursene. Det er derfor nødvendig med forhandlinger om rådighet over og utnyttelse av forekomstene i disse områdene.

2.2 Forholdet mellom Sametinget og sentrale myndigheter

Sametingets målsetting er at alle offentlige myndigheter tar et medansvar for samisk samfunnsutvikling.

Sametinget har fremmet krav om en forhandlingsmodell mellom Regjeringen og Sametinget som omfatter budsjettammer og ansvarsfordeling på alle samfunnsområder. Det viser seg fortsatt at det er nødvendig å påpeke sentrale og regionale myndigheters ansvar også for den samiske befolkningen.

Det er behov for en mye større grad av involvering av Sametinget i plan- og utviklingsprosesser som medfører konsekvenser for samenes rettigheter etter intern- og folkerett. Sametinget krever

bedre ordninger for forhandlinger og dialog mellom staten og Sametinget i slike saker. Lovgivningen må også gjenspeile at Norge er et land bygget på territoriet til to statskonstituerende folk, nordmenn og samer.

Det må skje en bred gjennomgang av kommunenes og fylkeskommunenes ansvar og oppgaver i samiske saker, samtidig som rolle- og oppgavefordelingen mellom Sametinget og den øvrige forvaltningen må klargjøres. En slik gjennomgang bør ha som utgangspunkt at Sametingets myndighet skal styrkes, og at rolle- og oppgavefordelingen skal skje ut fra et partnerskapsperspektiv mellom Sametinget og de sentrale myndigheter.

I opplæringssspørsmål er det viktig at Sametinget har et samarbeid med sentrale myndigheter i en tidlig fase i ulike prosesser, spesielt når det gjelder landsdekkende bestemmelser som f.eks. endringer av lover, forskrifter og retningslinjer, utviklingsprosjekter m.m.

Sametinget kan ikke akseptere at samiske områder stadig legges ut for salg eller deles ut til ulike formål uten at samene på noen måte har innflytelse over situasjonen. Et eksempel på dette er muting, leting, undersøkelse og drift av mineralforekomster. Nærings- og handelsministeren ga signaler om at arbeidet med ny minerallov skulle skje gjennom tett dialog og stor grad av åpenhet med Sametinget. Imidlertid har departementet kun avholdt et orienteringsmøte med Sametinget på administrativt nivå. Sametinget holder fast ved at ny minerallov må være en konsesjonslov der bergfrihetsprinsippet fjernes også for mutbare mineraler. En konsesjonslov vil i sterkere grad ivareta behovene for utredning om konsekvenser for næringer, miljø, kultur og samfunn.

Sametinget har satt fokus på at en beskyttelse av internasjonale urfolksrettigheter må vektlegges i lovarbeidet. Det er en utfordring å knytte det internasjonale arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold der Norge er en aktiv deltaker, til det lovarbeidet som gjøres på dette området internt i Norge.

2.3 Samemanntallet og valg

Det er viktig å bidra til økt oppslutning om same-manntallet. Målet er å bidra til faktisk kunnskap og oppmerksomhet omkring selve manntallsordningen, og slik bidra til å øke antall registrerte i same-manntallet. Et virkemiddel er å bidra til økt og mer aktiv informasjon om Sametingets mangeartede virksomhet som berører lokalsamfunn og enkelt-personer og det samiske samfunnet i sin helhet.

Arbeidet med samemanntallet må forbedres. Føringen og administreringen av manntallet må flyttes til et sentralt nivå, som i dette tilfellet er Sametinget. Dette vil sikre folks stemmerett og man vil oppnå en enhetlig behandling av alle begjæringer om innføring, samt en kontinuerlig oppdatering av samemanntallet. Sametinget vil også vurdere flere fremtidsrettede løsninger for avvikling av sametingsvalget, som postvalg, elektronisk valg etc.

I forhold til underrepresentasjonen av kvinner på Sametinget, konkluderer rapporten om valg, nominasjon og likestilling¹ med at det er vanskelig å trekke noen entydige konklusjoner ut fra analysen av tall for valg og nominasjon. Det pekes på at valgordningen kan være en av årsakene til at kvinner systematisk faller utenfor eller ikke blir nominert. Det er behov for å videreføre forskning om kjønn i det samiske samfunnet og i denne sammenhengen vurdere både valgreglene og Sametinget som en politisk arena i et likestillings- og kjønns-perspektiv.

2.4 Språk, kommunikasjon og informasjon

2.4.1 Samisk språk

I enkelte geografiske områder er det samiske språket svært truet. Sametinget har prioritert utvikling, vitalisering og bevaring av samisk språk som nr. 1 når det gjelder målområder. Det er derfor en sentral målsetting at samisk språkarbeid må styrkes, vitaliseres og utvikles i alle språkregioner. Målet er at samisk og norsk skal bli likeverdige språk. De store utfordringene man står overfor i forhold til å styrke, vitalisere og utvikle det samiske språket krevet at Stortinget øker bevilgningene til språkarbeidet betraktelig.

Samiske språksentre vil være et av flere tiltak for å gjennomføre Sametingets målsetting. Språksentrene er spesielt viktige i de områdene der samisk språk står svakt. Språksentrene skal være en arena hvor samisk snakkes, høres og synliggjøres, og samtidig være ressursentre for regionen. Sametinget vil fortsette arbeidet med å etablere flere språksentre.

Gjennom sameloven er samene i Norge sikret grunnleggende rettigheter for bruk av samisk. Samelovens språkregler har nå vært i funksjon siden 1992, og det er nå behov for å evaluere reglene, slik at de tilpasses dagens situasjon og internasjonale språkbestemmelser.

¹ Vil de ikke – eller slipper de ikke til? En undersøkelse av den lave kvinnerepresentasjonen på Sametinget i Norge, Torunn Pettersen, Eikjok og Keskitalo, november 2002

Den statlige støtten til offentlig forvaltning, og det enkelte individs rett til å bruke samisk, er begrenset til 6 kommuner. Enkeltpersoners rettigheter i henhold til sameloven og lov om voksenopplæring må i varetas også utenfor det som i dag defineres som forvaltningsområdet for samisk språk etter samelovens språkregler. Sametinget har derfor tatt initiativ til utvidelse av dette forvaltningsområdet noe som krever økning av rammene for midler til tospråklighet.

I løpet av 1999/2000 gjennomførte Samisk språkråd en undersøkelse² om hvordan offentlige organer følger samelovens språkregler. Undersøkelsen viser at det er nødvendig å styrke samisk språk som administrasjons- og saksbehandlingspråk i offentlige organer.

Samisk må bli et kommunikasjonsspråk for samisktalende på alle nivå. Dette krever at skolen tar i bruk samisk i fagundervisningen, slik at barn og unge blir fortrolige med samisk som fagspråk, og fagterminologi blir en naturlig del av undervisningen. På denne måten kan samisk utvikles til å bli et selv bærende samfunnspråk.

Samisk terminologiarbeid og innsamling og registrering av samiske stedsnavn er viktig for å bevare og fremme samisk språk. Det samme gjelder også for samiske personnavn. Om samisk språk skal kunne anvendes som et aktivt redskap i faglig sammenheng er det en forutsetning at samiske termer og stedsnavn er tilgjengelig for alle brukergrupper i samfunnet. Sametingets orddatabank må fornyes og utvides med ord og termer fra alle samiske språkgrupper og dialekter, og må derfor utvikles til å bli et felles redskap over landegrensene.

Samiskspråklige stedsnavn må synliggjøres og tas offentlig i bruk. For å nå dette målet må de sentrale myndighetene i samarbeid med Sametinget, aktivt drive informasjonsarbeid overfor kommuner, fylkeskommuner og andre. I Kultur- og kirkedepartementets arbeid med evaluering av stedsnavnloven, må problemstillingene som er knyttet til flerspråklig navnebruk i Norge vurderes særskilt, og i bredere sammenheng enn det som er gjort hittil.

2.4.2 Informasjon og bibliotek tjenester

Utvikling av elektroniske tjenester innenfor rammene av Sametingets virksomhet vil kreve betyde-

lige ressurser og innsats. Den overordnede målsettingen i kommunikasjons- og servicepolitikken er å gjøre tjenestene tilgjengelige på nett via elektronisk og døgnåpen forvaltning. Det må følges opp med bevilgninger til tiltak som kommer som følge av det pågående arbeidet med å utarbeide en strategi for IKT og elektroniske tjenester i Sametinget.

Kommunene og fylkeskommunene er ansvarlige for å utvikle bibliotek tjenester til alle sine brukere. Den største utfordringen er å sikre kompetanse, ressurser og vilje til å utvikle bibliotek tjenester rettet mot den samiske befolkningen. For å videreutvikle Samisk spesialbibliotek til et «bibliotekenes bibliotek», der kompetanse og ressurser stilles til rådighet for de som etterspør samiske bibliotek tjenester, må et nytt og internettbasert biblioteksystem få høy prioritet. Dette vil være et viktig bidrag til å gjøre samisk litteratur tilgjengelig for langt flere, blant annet ved at bokbestillinger kan gjøres over nett. Det må opprettes en egen tilskuddsordning til bibliotek som ønsker å bygge opp en grunnleggende stamme av bøker og andre kilder rettet mot bibliotekenes samiske brukere.

Etableringen av samiske bokbuss er et bidrag til en ellers mangelfull samisk bibliotek tjeneste. Å sikre finansieringen av de samiske bokbussene i områder med spredt bosetting og kommunikasjonsmessige utfordringer, står sentralt i utviklingen av bedre bibliotek tjenester til de samiske brukerne.

2.5 Barnehage, opplæring og forskning

2.5.1 Barnehage

Barnehagen er helt sentral i forhold til utvikling og styrking av samisk språk og kultur. Sametingets overordnede målsetting er derfor at *alle* samiske barn skal få et fullverdig samisk barnehagetilbud. Dette tilbudet skal bygge på samisk språk og kultur, og anses som et av de mest grunnleggende av barns rettigheter.

Sametinget er kjent med at Barne- og familiedepartementet har påbegynt arbeidet med revidering av rammeplan for barnehager. I den forbindelse vil det være viktig å arbeide for at det samiske perspektivet blir en naturlig del av planen. Lov om barnehager må hjemle samiske barns rett til tilbud i samisk språk og kultur i barnehagen.

2.5.2 Opplæring

Alle samiske barn har rett til individuell opplæring i samisk. En slik individuell rett omfatter ikke retten til opplæring *på* samisk. Sametingets mål er at alle samiske elever får en individuell rett til opplæ-

² Iskadeapmi sámegeiela geavaheami birra: raporta / Undersøkelse om bruken av samisk språk: rapport. Sámi ealáhussja guorahallanguovddaš / Samisk nærings- og utrednings-senter, 2000.

ring på samisk, både i grunnskolen og i videregående opplæring, jamfør plenumssak 46/02 hvor et enstemmig Sameting uttaler at Opplæringslovens § 6.2 må endres til at alle samiske barn – uavhengig av bosted – sikres individuell rett til opplæring i og på samisk. Samiske barns rett til samisk språk må også sikres innenfor skolefritidsordningen (SFO).

Sametinget vil som egen sak fremme forslag om evaluering og endring av Opplæringsloven.

Det samiske læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97S) må gjøres gjeldende for flere skoler og kommuner i landet. Det må legges til rette for at all samisk opplæring gis innenfor det normale timetallet for elevene på hvert klassetrinn.

Samisk undervisning medfører ekstra kostnader for kommuner og fylkeskommuner. Dette gjør seg gjeldende blant annet i forhold til materiell på samisk og ekstra lærerressurser. For at samiske elever skal sikres sine rettigheter i følge opplæringsloven til opplæring i og på samisk, må staten refundere kommunenes og fylkeskommunenes utgifter fullt ut.

Det må utarbeides en gjennomgående samisk opplæringsplan for videregående opplæring. Det vil også være nødvendig å sikre samisk innhold i de nasjonale læreplanene på lik linje med de nasjonale læreplanene for grunnskolen. Sametingets forskriftsmyndighet etter opplæringsloven § 6–4, må utvides til å gjelde alle fagene i grunnskolen.

Den økende samiske kulturbevisstheten medfører at voksne etterspør tilbud om samisk språk-opplæring. Det må utarbeides et opplegg for dette og samtidig må ressurser stilles til rådighet. I fjorårets årsmelding var dette ett av de høyest prioriterte områdene, og det er svært viktig å få en snarlig løsning på dette.

2.5.3 Høyere utdanning og forskning

Sametingets overordnede mål er at samiske utdanningsinstitusjoner og samisk høyere utdanning fortsatt må utvikles på samenes egne premisser. Sametinget ser derfor behov for at det etableres én felles samisk lærerutdanning som kommer hele det samiske samfunnet til gode. Videre er det viktig at regjeringen aktivt støtter Samisk Høgskoles mål om å bli en vitenskapelig høgskole.

Utdannings- og forskningsdepartementet må medvirke til at det settes i gang en satsing på forsknings- og utviklingsarbeid, bl.a. et langsiktig program for oppbygging og utvikling av samisk høyere utdanning og forskning og et langsiktig forsknings- og vitaliseringsprogram for samisk språk som spesielt rettes mot områder der språket står svakt.

For å sikre rekruttering av lærere i samiske skoler må virkemiddelordningen videreføres og utvikles. Når det gjelder rekruttering av samisk-språklige lærere og førskolelærere må Sametinget tilføres midler fra Utdannings- og forskningsdepartementet for å opprette stipendordninger.

Samisk språk- og kulturkunnskap må integreres i det faglige innholdet på alle landets høyskoler og universiteter.

2.5.4 Læremiddelutvikling

Det samiske samfunnet står overfor en stor utfordring mht. produksjon og utvikling av samiske læremidler både med hensyn til menneskelige og materielle ressurser. Det er behov for en felles nordisk målsetting i de forskjellige fag for å gjøre det lettere å tilpasse og effektivisere læremiddelutviklingen. På dette området er det derfor nødvendig å samordne arbeidet på nordisk nasjonalt nivå.

Det må også satses på komponenter som kan tilfredsstillende spesialpedagogiske behov, slik at læremidler kan fremstå som multifunksjonelle. Videre er det behov for å videreutvikle samisk læringsnett (oahpponeahhtta) og integrere utvikling av samiske digitale/elektroniske læremidler i nasjonale prosjekter.

2.6 Areal-, miljø- og kulturvern

Sametinget ønsker å delta på mest mulige like vilkår med de sentrale myndigheter for å oppnå en mer miljøvennlig og bærekraftig utvikling. For at dette skal kunne skje er Sametinget avhengig av å bli gitt ressursmessig mulighet til å arbeide med disse problemstillingene på en forutsigbar og faglig forsvarlig måte.

Det må utarbeides klare retningslinjer for hvordan eventuelle verneprosesser skal gjennomføres for å sikre en likeverdig samisk deltakelse. En slik fornyet gjennomgang må skje i samarbeid mellom Sametinget og regjeringen. I denne forbindelse viser Sametinget til at Stortinget vedtok i forbindelse med verneplanarbeidet for Tysfjord/Hellemo-området, at dette blir en nasjonal prosess med direkte kontakt mellom Miljøverndepartementet og Sametinget, jfr behandlingen av Innst.S. nr. 110 (2002–2003) i Stortinget forslag nr. 4. Sametinget anser det som helt nødvendig at nye og helhetlige vurderinger av aktuelle verneområder foretas, før det fattes nye vernevedtak i samiske områder.

Sametinget har et samlet og helhetlig ansvar for samiske kulturminner i hele det samiske bruks- og bosettingsområdet i 6 fylker. Dette arbeidet kre-

ver tid og ressurser utover dagens kapasitet. De sentrale myndighetene må derfor stille flere ressurser til rådighet for at Sametinget skal kunne ivareta et samlet og helhetlig ansvar for de samiske kulturminnene. Samiske kulturminneperspektiver må innarbeides på en grundig og helhetlig måte i den varslede stortingsmeldingen om kulturminnepolitikken.

Sametinget arbeider for en faglig og økonomisk styrking av de samiske museene. Regjeringen må styrke den økonomiske situasjonen for de samiske museene, dette gjelder spesielt i forhold til finansiering av prosjekter og større investeringer.

Sametinget står ovenfor store utfordringer i forbindelse med forvaltningen av vassdragene, både de vernede og de som ikke er vernet. Omleggingen av Samla plan og implementeringen av EU's vanddirektiv vil også stille Sametinget overfor store utfordringer. Sametinget må settes ressursmessig i stand til å ivareta de samiske interessene både i forvaltningen av vassdrag, omleggingen av Samla plan og implementeringen av EU's vanddirektiv.

2.7 Kultur og næring

2.7.1 Samisk kultur

Samisk kultur har hatt en positiv utvikling med et stadig større mangfold av både gamle og nye uttrykksformer. Både i et samfunnsperspektiv og i et kulturpolitisk perspektiv må samisk kunst- og kulturutvikling ha den samme frie uttrykksform som de hittil har hatt. Dette krever en omfattende og mangfoldig satsing på flere områder, en satsing som involverer mange aktører. Kulturtiltakene er spesielt viktige for utvikling av samisk språk, identitet og tilhørighet. For å stimulere til fortsatt utvikling og ivareta det som allerede eksisterer må Stortinget øke rammene til samiske kulturformål.

Språk- og kultursentra er viktige for utvikling av samisk språk og kultur. Utbyggingen av Aja Samisk Senter, må fullfinansieres. I tillegg planlegges utbygging av Vardobáiki i Sør-Troms og Saemien Sijte i Nord-Trøndelag. Sametinget har tidligere gitt uttrykk for at det må opprettes et eget kulturhusfond og vil følge opp dette.

De samiske teatrene spiller en viktig rolle som arenaer for formidling og opplevelse av samiske kunst- og kulturuttrykk, og for bruk av samisk språk. Åarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk Teater og Beaivváš Sámi Teáhter må sikres et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten, slik at de er i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet.

Det har vært en merkbar økning i antallet søknader til samiske filmformål. Det er fortsatt nødvendig å styrke rammevilkårene for samiske film- og videotiltak.

Sametinget er opptatt av at samiske kunstnere får tilfredsstillende arbeids- og rammevilkår. Et kunstmuseum vil være viktig både for kunstnere og for publikum, samtidig som det er viktig at forholdene legges til rette for formidling av samisk kunst til kommende generasjoner. Det er spesielt viktig å finne en løsning på hvordan Nils Aslak Valkeapääs kunst skal ivaretas og forvaltes. Sametinget mener at staten bør være med på å finansiere utløsning av boet.

Samisk musikk må bli med i Landsdelsmusikerordningen, for å bevare og bedre formidlingen av tradisjonell joik og samisk musikk. I tillegg må samiske artister få mulighet til utvikling og formidling av sin musikk.

Behovet for publikasjoner tilpasset den samiske befolkningen er stort. Realisering av litteraturprosjekter må forseres. Sametinget ser det som viktig å få etablert en permanent innkjøpsordning for samisk skjønnlitteratur.

Sametinget har flere ganger bedt om overføring av spillemidler til samisk idrett, og forventer nå at dette kommer i orden. Skiidretten har lange tradisjoner i det samiske samfunnet, og det må igangsettes en utredning som belyser forhold rundt etablering av et nasjonalt samisk skianlegg.

2.7.2 Næringer

Et allsidig og fleksibelt lokalt næringsliv danner det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det overordnede mål for regionalpolitikken i de samiske områdene er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Sametinget legger nærhets- og avhengighetsprinsippet til grunn for sin næringspolitikk. Det er helt avgjørende at det utvikles forvaltningsmodeller der lokalbefolkningen kan dra nytte av sine fordeler. Muligheten til næringskombinasjoner er en viktig del av dette, og utviklingstiltak må ha for øye at disse skal skape levedyktige kombinasjoner. Bevaring, styrking og videreutvikling av det lokale næringsliv betinger også en aktiv bruk av målrettede virkemidler. Livsgrunnlaget for samiske bygdesamfunn er primærnæringer som fiske, landbruk, reindrift, høsting av naturressurser i tillegg til privat tjenesteyting og offentlig service. For å opprettholde bosettingen må rammebetingelsene for næringslivet i de samiske områdene bedres. De samiske samfunnene skal være attraktive og en ressurs for begge

kjønn. Det må derfor finnes gode tilbud for barn og unge og varierte jobbmuligheter for begge kjønn.

Sametinget går inn for at tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark blir opprettholdt og at en beholder de ordningene som er etablert. Nord-Troms og Finnmark har en stor samisk befolkning. I behandlingen av ordningene innenfor tiltakssonen kan urfolksperspektivet nyttes for å få gjennomslag for ordninger som ellers vil kunne bryte med internasjonale regler for offentlig støtte og særordninger. Sametinget går inn for at ordningen om fritak for arbeidsgiveravgift innenfor tiltakssonen opprettholdes slik som i dag. Dagens ordning er lett å administrere og er godt tilpasset næringsstrukturen i tiltakssonen.

Sametinget har i flere år fremmet forslag overfor Fiskeridepartementet om opprettelse av en samisk fiskerisone for de samiske bosettingsområdene, uten at dette er fulgt opp fra departementets side. For å sikre den samiske bosetningen ved kysten må fangstrettighetene for den minste kyst- og fjordflåten styrkes. Denne flåten må tilføres større andel av fiskeressursene. I fremtiden bør det også vurderes egne kvoter for de samiske områdene. Sametinget vil komme tilbake til dette.

Utviklingen av jordbruket i de samiske områdene er avhengig av den regionale og nasjonale politikken og internasjonale avtaler. Resultatet av forhandlingene om WTO-avtalen³ vil få avgjørende betydning for en fortsatt jordbruksproduksjon, og vil sammen med EØS-avtalen svekke det samiske jordbruket.

Reindriftens selvstendige rettsgrunnlag i samiske beiteområder basert på samisk tradisjon og alders tids bruk må lovfestes. Sametinget må få en mer sentral og aktiv rolle i utformingen av reindriftspolitikken, og krever å bli involvert i det videre arbeidet med reindriftslovproposisjonen og forskriftene til loven. Når det gjelder arbeidet med ny reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige, må både reindriften og sametingene i begge land sikres deltakelse i det videre arbeidet.

Arbeidet med den nye stortingsmeldingen om rovvilt vil ha stor betydning for rammebetingelsene for samisk reindrift og jordbruk. Rovviltstammen må reguleres slik at den ikke er en trussel mot samisk reindrift og husdyrhold. Sametinget minner om at internasjonale regler setter begrensninger for den norske rovviltspolitikken i samiske områder.

³ Verdens handelsorganisasjon (WTO). De nye forslagene innebærer bl.a. en storstilt nedbygging av importvernet, økning av importkvotene, reduksjon i prisstøtte, halvering av areal- og dyrestøtten og en overgang fra produksjonsavhengige til produksjonsuavhengige støtteordninger.

Sametingets 5-årige utviklingsprogram i duodji skal gi en dokumentasjon på hvilken effekt næringen har på verdiskapning og sysselsetting i de samiske områdene, med spesiell fokus på kvinnelige arbeidsplasser. Programmet er viktig for utviklingen av duodji som næring, og staten må bidra til å sikre en fullfinansiering av programmet.

2.8 Helse og sosial

Sametinget arbeider for å styrke de samiske pasientenes faglige, kulturelle og språklige rettigheter. Som et ledd i dette arbeidet, vil Sametinget at det opprettes et samordnet samisk kompetansesenter som inneholder både somatikk, psykiatri og forskning. For å kunne gjennomføre dette, må Staten bevilge særskilte midler til dette formålet. Det er ellers viktig å heve institusjonenes status og styrke disse økonomisk, faglig og personellmessig.

Sykehusene og andre spesialisthelsetjenester ble fra 01.01.02 overtatt av staten og faller således utenfor Sametingets regelverk, hvor det kan gis støtte til tospråklighetstiltak til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget vil derfor at Helsedepartementet snarest setter av midler, slik at helseforetakene får tilført tilstrekkelig med midler til gjennomføring av språktiltak som helseinstitusjonene iht. gjeldende lovgivning er forpliktet til å gjennomføre. Sametinget vil arbeide for at det oppnevnes et eget samisk helse- og sosialfaglig råd som kan sikre samiske interesser i helsesektoren. Sametinget vil også arbeide for at det er Sametinget som samordner og kommer med forslag om samiske representanter til styrene i helseforetakene.

Helsedepartementet har i januar evaluert oppfølgingen av NOU 1995: 6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge. Sametinget har bedt om å bli overført hovedansvaret for tildeling av prosjektmidlene og organisering av disse i fremtiden.

2.9 Samarbeid

Samarbeidet mellom fylkeskommunene og Sametinget er meget viktig for å få til en god utvikling for det samiske folket i Norge. Gjennom fylkeskommunenes nye rolle som regionale utviklingsaktører, legges mye av premissene for den regionale utviklingen i fylkene. Sametinget ønsker derfor å utvikle samarbeidet med fylkeskommunene i de samiske bosettingsområdene, og i dialog med dem finne frem til modeller som er hensiktsmessige og som ivaretar det samiske perspektivet. Det vil spesielt være en utfordring å få inn gode rutiner i fyl-

kesplanleggingen som gjør at man tar hensyn til urfolkperspektivet. Sametinget må tilføres regionale utviklingsmidler for å kunne ivareta sin rolle i samarbeidet med fylkeskommunene.

Sametinget ser det som svært viktig at regjeringen har forståelse for det arbeidet Samisk parlamentarisk råd utfører. Samenes grenseløse arbeid fra tidligere tider, og dagens samarbeidsformer over landegrensene utgjør et stort potensial. Hovedutfordringen for Samisk parlamentarisk råd er å få finansiert rådets virksomhet.

2.10 Sametingets internasjonale engasjement

Sametinget legger vekt på å delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Den største begrensende faktor for Sametingets internasjonale engasjement, er mangel på økonomiske ressurser. Engasjementet har økt i omfang, noe som også har vært en målsetting fra Sametingets side, uten at de nødvendige ressurser foreligger. Dette skaper problemer i forhold til de målsettingene som Sametinget har for dette arbeidet og i forhold til de forventningene Sametinget møter fra det samiske samfunnet og medaktører både på nasjonalt og internasjonalt plan.

Sametinget vil fortsette å ivareta samiske interesser i arbeidsgruppen for FNs urfolkserklæring, og vil aktivt bidra til at FNs organer vedtar en urfolkserklæring slik det var forutsatt at de skulle gjøre. Sametinget arbeider for at også urfolks parlamenter og andre folkevalgte organer skal kunne delta på selvstendig grunnlag i FN sammenheng.

Det er nødvendig at forholdene legges til rette for at urfolkene i Barentssamarbeidet skal ha innflytelse gjennom representasjon på alle nivå. Det er derfor viktig at urfolkene også er representert i Barentsrådet, og ikke kun på regionalt nivå. Sametinget er for tiden urfolkenes representant i Regionrådet og komiteen. Aktiviteten har derfor vært betraktelig høyere enn tidligere. Sametinget har imidlertid ikke fått tilført ekstra ressurser til dette arbeidet, og er så langt vi kjenner til, det eneste deltagende organ i samarbeidet som ikke mottar noen form for økonomisk støtte fra sentrale myndigheter.

For Sametinget er det fremover et behov for større grad av fokusering på de politiske prosessene innenfor EUs olitiske organer, så vel som på det som skjer innenfor EUs byråkratiske system. Sametinget har pr. i dag ingen

pesialkompetanse på EU/EØS. Behovet for spesialkompetanse i forhold til EU/EØS vil etter hvert vokse, og

Sametinget må settes i stand til å møte de fremtidige utfordringene også på dette området.

Regjeringen burde konsultert Sametinget i prosessen rundt EØS-forhandlingene.

3 Arbeidet i Sametinget i 2002

3.1 Mål og virkemidler

I Sametingsplanen for 2002–2005 er det lagt vekt på å bevare et samisk verdigrunnlag i en moderne verden. Globalisering og internasjonalisering medfører nye utfordringer der menneskerettigheter og selvbestemmelse er to sentrale dimensjoner.

Det har vært tilnærmet nullvekst i overføringene til Sametinget de siste årene, og dette medfører svekking av tiltakene for samiske formål. Veksten som har vært i budsjettet skyldes overføringer av nye oppgaver. Det har blant annet ikke vært mulig å øke tilskuddene til for eksempel samiske språkprosjekter, som er viktige for barn og unge spesielt i de områdene der språket står svakt.

I februar 2002 ble det avholdt et møte mellom Kommunal- og regionaldepartementet, Statistisk sentralbyrå, Nordisk samisk institutt og Sametinget vedrørende arbeid med samisk statistikk. Det er ønskelig med en fast ordning for produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge, og det bør igangsettes et prosjekt som skal finne fram til hvordan dette arbeidet kan organiseres. Det er viktig at sentrale myndigheter bidrar både faglig og økonomisk i dette arbeidet. I dag er det ingen som har ansvar for å utarbeide løpende samiskrelatert statistikk i nasjonalstatene med samisk befolkning, samtidig som behovet for slik statistikk påpekes av stadig flere aktører innen samisk faglig og politisk virksomhet.

3.2 Rettigheter

Det er avholdt flere møter med sentrale myndigheter om rettighetsspørsmål. Sametingsrådet og leder for Arbeiderpartiets sametingsgruppe har møtt representanter for Regjeringen i finnmarkslovsaken. I møtet med Justisdepartementet og Regjeringen 10. juni 2002 ble Sametingets prinsipielle synspunkter om finnmarksloven fremmet. Sametinget deltok også på seminaret om samenes selvbestemmelse i Tromsø våren 2002.

I Sametingsrådets vedtak om finnmarksloven ble det slått fast at lovskissene fra Justisdepartementet ikke er i samsvar med folkerettens minimumskrav for urfolks rettigheter. Det fremlagte forslaget til ny eier- og forvaltningsordning for land

og vann i Finnmark styrker ikke samenes rettigheter og retter dermed ikke opp skjevhetene i forholdet mellom samene som urfolk og den norske stat. Departementet har ikke i tilstrekkelig grad lagt til grunn internrett og internasjonale konvensjoner og prinsipper vedrørende urfolks rettigheter i lovskissene.

3.3 Overvåking av samer og Samefolkets fond

Sametinget har ved flere anledninger i forbindelse med Lund-kommisjonens rapport, bedt om en særskilt redegjørelse for omfanget av overvåking av samer og samepolitisk virksomhet. Sametinget mener at overvåkningen av samer er en etnisk overvåking, og dette er et overgrep mot det samiske folket. Det samiske samfunnet må få vite hva som har skjedd og på hvilket grunnlag. Sametinget mener den beste måten å ta et oppgjør med overvåkningen, er ved å igangsette særskilte undersøkelser og redegjørelser for hva som har skjedd av overvåking av det samiske folket.

Sametinget har tatt til etterretning Stortingets vedtak om at Samefolkets fond ikke skal nyttes til individuelle erstatninger. I og med at Sametinget og staten ennå ikke har kommet til enighet om hvordan midlene fra avkastningen fra Samefolkets fond skal brukes, står midlene inntil videre urørt. Sametinget har bedt Regjeringen om å ta saken om billighetserstatning for de utdanningsskadelidte etter andre verdenskrig, opp til fornyet behandling.

3.4 Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU)

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) har avholdt 6 møter, samt et møte med Sametingsrådet. Utvalget har fått skoloring og orientering om Sametingets virksomhet, med hovedvekt på den administrative og forvaltningsmessige delen. Medlemmene i SUPU har deltatt på konferanser, kommet med innspill i ulike saker og fulgt deler av Sametingets plenumssamlinger.

Sametingets ungdomskonferanse «Beaivvi bárdni og Robocop – i skjønn forening eller i en smørje?» ble arrangert på Snåsa 11.–12. oktober 2002, og samlet 67 ungdommer. Som del av kveldsarrangementet viste Åarjelhsaemien Teater stykket Jiele/Existens som handler om hverdagsrasismen. Konferansen ble gjennomført som et totalt rusfritt arrangement.

SUPU ønsker å bli et organ med innflytelse og medbestemmelse i forhold til utformingen av

Sametingets politikk overfor til de unge. SUPU vil være et viktig ledd i arbeidet med å engasjere ungdom i det samepolitiske arbeidet, få flere unge til å skrive seg inn i samemantallet og bedre ungdomsrepresentasjonen i Sametinget.

3.5 Språk, kommunikasjon og informasjon

3.5.1 Samisk språk

Sametinget arbeider for å styrke språkkompetansen slik at man kan bruke samisk i alle situasjoner og overalt i det samiske samfunnet.

Sametingets språkstyre har avholdt fire møter og arbeidet bl.a. med språkmelding, godkjenning av nye ord og termer og 11 ordlister. Det er bevilget rammetilskudd til tolketjenester og tospråklighetsmidler til 6 kommuner og 2 fylkeskommuner som hører inn under samelovens forvaltningsområde. I tillegg er det bevilget midler til videreutvikling av samisk språk i sør- og lulesamiske områder, Ofoten og Sør-Troms regioner samt ulike kyst- og fjordstrøk. Terminologiprojekter, arenaer hvor flere generasjoner møtes til samisk språkbruk og kommunikasjon, alfabetiseringsarbeid for samisktalende og barne- og ungdomsprojekter innenfor samisk språk, er prioritert.

I 2000 ble det igangsatt et 5-årig språkmotiveringsprosjekt som går ut på å legge forholdene til rette for at barnehagebarn tidlig får lære seg samisk. Prosjektet følger barna fra de er i barnehagen til de har gått noen år på skole. Elgå oppvekstsenter i Engerdal kommune gjennomfører prosjektet. Hittil har 5 – 8 barn fått et sørsamisk barnehage tilbud. Høsten 2002 begynte 3 av dem på skolen der de har samisk som 1. språk. I tillegg er det flere barn som har samisk som 2. språk i skolen. Dersom forsøksprosjektet gir gode resultater kan lignende prosjekter settes i gang i andre områder.

3.5.2 Stedsnavn

Den samiske navnekonsulenttjenesten ble flyttet til Sametinget i år 2002. Navnekonsulenttjenesten administrerer samiske navnesaker i samsvar med stedsnavnloven, arbeider med faglige spørsmål som hører til navnesaker, rådgivning samt informasjon om samiske stedsnavn og innholdet av stedsnavnloven. Sametinget har kontrollert at samiske navnesaker er blitt behandlet i samsvar med stedsnavnlovens samiske avsnitt, og reist sak i de tilfellene dette ikke har skjedd. Navnekonsulenttjenesten har bistått Statens Kartverk, Kartverket og Sentralregisteret for stedsnavn i navnefaglige saker som angår skrivemåten av samiske navn.

3.5.3 Informasjon

I 2002 ble alle Sametingets forhandlinger overført direkte via internett. Tiltaket gjør det mulig å følge Sametingets plenumsforhandlinger uten å være tilstede i salen. Kvalitetssikring av Sametingets nettsider har vært prioritert i 2002 for å gjøre det mulig for flest mulig å delta i samepolitisk aktivitet.

Rapportene utarbeidet i forbindelse med manntallsprosjektet danner grunnlaget for kommunikasjonsstrategien om samemantallet fram til neste sametingsvalg. Hovedfunnene i undersøkelsen viser at effektene av tidligere tiders for forskningspolitikk fremdeles gjør at mange samer ikke ønsker å identifisere seg med det samiske samfunnet og den samiske kulturen. Å bygge bro over for forskningspolitikkenes effekter krever stor innsats på mange samfunnsområder. Informasjonsmessig representerer funnene i undersøkelsene store utfordringer.

Det ble journalført 19 108 inn- og utgående dokumenter, og opprettet 3 661 saker i virksomhetens arkivsystem. Fordelt på antall årsverk (103) tilsvarer dette 186 dokumenter og 36 saker per ansatt. I tillegg kommer det stadig flere henvendelser fra enkeltpersoner, lag, kommuner, fylkeskommuner, statlige og ikke-statlige institusjoner som vil ha innspill på og informasjon om de ulike fagområdene.

3.5.4 Samisk arkiv

Samisk arkivmateriale fra offentlig og privat virksomhet er i dag spredt på ulike institusjoner, med ulik grad av kompetanse og ressurser. Sametinget ønsker å etablere og om mulig utvikle Samisk arkiv i Kautokeino til et samisk arkiv med nasjonalt ansvar for alt samisk og samiskspråklig arkivmateriale i Norge. Som et første skritt i dette arbeidet påbegynte Riksarkivet på oppdrag fra Sametinget høsten 2002 en utredning om en fremtidig oppbygging og organisering av arkivtjenester for den samiske befolkningen.

3.5.5 Samiske bibliotek tjenester

Samisk spesialbibliotek skal bistå og legge forholdene til rette for en positiv utvikling av samiske bibliotek tjenester. I samarbeidsavtalen med Troms fylkeskommune er biblioteksektoren et av samarbeidsområdene.

Den planlagte innføringen av nytt biblioteksystem i 2002 ble utsatt til 2003. Årsaken var at det systemet som Sametinget primært ønsket å kjøpe, ikke klarte å få til en løsning med støtte for samiske

tegn. Manglende støtte for samiske tegn i dataprogramvare utgjør i dag det største hinderet for nettbasert tjenesteproduksjon for den samiske befolkningen. Det gamle systemet har ikke en tilfredsstillende integrering med internett og internettilbudet er dermed ikke fullstendig. Alle biblioteksystemer må inneholde krav om støtte for samiske tegn i all godkjent programvare.

Driftstilskuddet til de samiske bokbussene ble fra 2002 overført til Sametinget, mens tilskudd til fysiske investeringer i bokbussene ikke ble overført. Det ble innvilget driftstilskudd til sju bokbussar.

3.5.6 eSápmi – prosjektet

Regjeringen har gjennom Kommunal- og regionaldepartementets og Nærings- og handelsdepartementets budsjetter i 2002 stilt til rådighet kr 740 000 til gjennomføring av pilotprosjektet eSápmi. Prosjektet har det første året hatt fokus på følgende temaer: krav om støtte for samiske språk innen databehandling, samisk tegnsatt i mobiltelefoner, korrekturverktøy for samisk i elektronisk tekstbehandling med en tilleggsfunksjon i form av en kunstig stemme og utredning om samisk språkdatabase.

Hittil har ikke dataindustrien tatt ansvar for å definere samisk tegnsatt og samisk språk innenfor sine operativsystemer. En felles tegnsattløsning for de samiske språk på tvers av de ulike operativsystemer har stor betydning for anvendelse og utvikling av samiske skriftspråk. Kravet til Den europeiske telekomstandardiseringen (ETSI) om å etablere en egen standard for samisk i mobiltelefoner, har så langt ikke ført fram. Det er satt i gang et utredningsarbeid om kostnadene for utvikling av et korrekturverktøy for samisk i elektronisk tekstbehandling med funksjonene stavekontroll, orddeling, synonymordbok og grammatikkontroll. Som en tilleggsfunksjon til et korrekturverktøy vurderes en kunstig stemme på samisk som gir samisktalende, som *ikke* har et skriftbilde i sitt morsmål, et bedre grunnlag for å velge blant de forslagene som korrekturverktøyet framsetter.

3.6 Barnehage, opplæring og forskning

3.6.1 Barnehage

I barnehagesektoren har arbeidet i stor grad vært konsentrert om kvalitetssatsing og etablering av nettverk av samiske barnehager over hele landet. Det er avholdt 2 barnehagekonferanser for samiske barnehager, en på Snåsa og en i Kautokeino. Det ble tildelt tilskudd til 48 samiske barne-

hager og/eller avdelinger, midler til morsmålsopplæring i 7 barnehager og midler til 23 forsøks- og utviklingsprosjekter i samiske barnehager. De fleste prosjektene har som mål å styrke samisk språk blant barna, og utvikle metoder for språkutvikling. Det er også tildelt midler til utvikling av samiskinspirert utendørs lekemiljø ved barnehager. Særskilt tilskudd skal gå til å dekke de merutgiftene som barnehagene har med å formidle samisk språk og kultur.

Det er et stort behov for veiledning og informasjon til samiske barnehager, spesielt i forhold til pedagogisk materiell, metoder, samisk innhold, styrking av samisk språk, formidling av samisk kultur og i forhold til prosjekter. I tillegg mottar vi mange henvendelser fra barnehageeiere, kommuner og foreldre som vil ha innspill og informasjon om samiske barnehagespørsmål. Sametinget har besøkt samiske barnehager i 6 kommuner i og utenfor forvaltningsområdet, og har hatt møter med representanter fra kommunene både på politisk og administrativt nivå.

3.6.2 Opplæring

Utredningen om samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk danner grunnlaget for Sametingets politikktutforming. Sametinget vil fortsette arbeidet for at opplæringsloven endres slik at alle samiske barn, uavhengig av bosted, sikres individuell rett til opplæring på samisk.

Evalueringen av reform 94 for de samiske videregående skolene har også vært i fokus i 2002. Som en oppfølging vil Sametinget behandle prinsipper og retningslinjer for videregående opplæring for samer, og tilknytningsformen for de samiske videregående skolene.

Ca 400 elever i den videregående skole som leser samisk fikk tildelt stipend fra Sametinget. Ordningen tar sikte på å stimulere flest mulig til å ta utdanning utover grunnskolen, samtidig som ordningen skal være et virkemiddel for å fremme samisk språk.

Det var bred enighet i Sametinget i behandlingen av stortingsmelding nr. 34 (2001–2002) *Kvalitätsreformen. Om høyere samisk utdanning og forskning*. Stortinget fulgte i liten grad opp Sametingets forslag og merknader ved behandling av saken.

Utdannings- og forskningsdepartementet satte i gang arbeidet med å utvikle nye rammeplaner for allmennlærer-, førskolelærer-, faglærer- og praktisk pedagogisk utdanning. Sametinget fikk i oppdrag å utarbeide rammeplan i samisk og duodji. Sametinget mener at rammeplanene må vektlegge

det samiske perspektivet i de forskjellige fagene, samt at samisk lærerutdanning og øvrig lærerutdanning som gir opplæring i lule- eller sørsamisk språk og kultur må tilrettelegges for studenter fra Finland, Sverige og Russland.

Sametinget bruker mye tid til veiledning og støtte til lærere som gir opplæring til samiske elever i grunnskole og videregående opplæring. Det samme gjelder til elever og lærere i norske skoler. Samisk læringsnett, oahpponeahitta, er etablert som en nettportal for samisk opplæring og en informasjonskilde og ressurs for skoler, barnehager og foreldre.

Sametinget har flere samarbeidsprosjekter med andre myndigheter innenfor opplæring. På den samiske skolekonferansen i Kautokeino var temaet *Tospråklighet – mål eller middel?* Tiltak innenfor opplæring inngår som deler av samarbeidsavtalen med Troms fylkeskommune. Det er svært få samiske foreldre som tar kontakt med foreldreutvalget for grunnskolen (FUG). Sametinget savner derfor samisk representasjon i utvalget. Sametinget har årlige samarbeidsmøter med Sameskolestyrelsen i Sverige og Sametingets sekretariat for skolesaker i Finland. Sametinget ga faglig bistand til Voksenopplæringsinstituttet ved utgivelsen av en dataopplærings-CD og Dill@. CD'en ble lansert i oktober i Oslo, Bergen og Kautokeino.

På det spesialpedagogiske fagfeltet er det i dag en rekke ulike aktører. Sametinget har ansvar for læremiddelutvikling og medansvar for kompetanseutvikling. Det er derfor etablert gode samarbeidslinjer mellom de ulike aktørene som arbeider innenfor sektoren. Sametinget har vært representert som medlem i rådgivende organ for Nord-Norge, som er en del av det landsdekkende statlige spesialpedagogiske støttesystemet. Utvikling av kompetanse til beste for samiske brukere har vært i sentrum.

17 studenter har fått studiestipend til videreutdanning i spesialpedagogikk. I tillegg er det gitt støtte til 4 forskjellige forsøks- og utviklingsprosjekter med fokus på skriftspråklige vansker hos samisktalende barn, språkutvikling hos samisktalende barn, språk og kommunikasjonsvansker hos flerspråklige barn, sosiale og emosjonelle vansker hos samiske barn og unge i en samisk eller en flerkulturell kontekst.

3.6.3 Læremiddelutvikling

Det ble bevilget midler til utvikling av ordinære, IKT og særskilt tilrettelagte læremidler på samisk. Det ble ferdigstilt til sammen 43 læremidler fordelt

på 26 nordsamiske, 9 lulesamiske og 8 sørsamiske. Samisk læremiddelsentral består av til sammen 8 000 boktitler og 418 videoprogrammer. Det er foretatt

2 600 utlån i 2002. Sametinget har startet arbeidet med å fremme tiltak som fører til mer effektiv produksjon og bedre rekruttering av forfattere. 10 studenter fikk tildelt stipend til videreutdanning i læremiddelpedagogikk ved Samisk høgskole. Sametinget har videre bidratt med forelesninger om forskjellige sider ved samisk læremiddelproduksjon for studenter som tar læremiddelpedagogikk ved Samisk høgskole.

3.7 Areal, miljø og kulturvern

3.7.1 Arealvern og forvaltning

Det er behandlet i underkant av 2000 enkeltsaker i forhold til kulturminneloven og plan- og bygningsloven. Saker knyttet til kommuneplaner, kommunedelplaner, reguleringsplaner og planlagte skogsveier har holdt seg på et stabilt høyt nivå. Dette er saker som krever mye tid og arbeid, og dermed blir det ikke mye rom til å følge opp andre arbeidsoppgaver innenfor miljøområdet.

Riksantikvaren har initiert pilotprosjekter der Sametinget er representert i referansegrupper. Sametinget er også representert i kulturlandskapsgrupper, arealplanforum og miljøforum i de enkelte fylkene. I samarbeidsavtalen med Troms fylkeskommune er kulturminneforvaltning og museumsspørsmål omtalt i egne artikler. Avtalen gir mulighet til en bedre ansvarsfordeling og oppfølging.

Det foregår i dag et omfattende arbeid med opprettelse og utvidelse av nasjonalparker og landskapsvern i samiske områder⁴. Sametinget har avgitt tre sentrale høringsuttalelser. Den samiske deltakelsen i verneplanprosessene har ikke vært god, og i flere av verneforslagene er hensynet til samisk kultur og næringsvirksomhet ikke tilstrekkelig ivarettatt. Sametinget har bedt om større myndighet og innflytelse i verneplanprosesser, og at dette gjenspeiles i lovverket. Verneplanprosessene må også forankres i ny «finnmarkslov» og i Same rettsutvalgets utredning for Troms, Nordland og sørsameområdet.

Sametinget har formidlet sterke innvendinger mot utvidelse av Stabbursdalen nasjonalpark og opprettelse av Stabbursdalen landskapsvernområde. Vernevedtaket har medført stor lokal usikkerhet med hensyn til hva konsekvensene av ved-

taket vil være for framtidig bruk og forvaltning. Det er positivt at reindriftsrettighetene ikke er innskrenket vesentlig, men samtidig er det svært beklagelig og kritikkverdig at det ikke tas tilstrekkelig hensyn til andre samiske interesser. Samiske arealinteresser og rettigheter er knyttet til naturressurser som samiske utmarksnæringer, reindrift, laksefiske, kyst- og fjordfiske, kulturlandskap og kulturminner. I utvidelsen av Stabbursdalen nasjonalpark og opprettelse av Stabbursdalen landskapsvernområde er ikke lokalbefolkningens rettigheter og interesser tilstrekkelig vektlagt og ivarettatt.

Det er gjennomført et prosjekt for å utrede samiske interesser i forbindelse med suppleringen av Verneplan for vassdrag. Sametinget ga uttalelse til forslaget om supplering av verneplan for vassdrag og støttet i det vesentlige dette.

3.7.2 Kulturminner, kulturminneområder og kulturminneverntiltak

Sametinget arbeider for tiden med flere planer innenfor området. Forslag til forvaltningsplan for Skoltebyen kulturmiljø er sendt ut til høring. Forslaget inneholder retningslinjer for både skjøtsel og konkrete tiltak for formidling og tilrettelegging. Sametinget overtok forvaltningsansvaret for det fredede kulturminneområdet Ceavccageađgi/Mortensnes i Unjárga/Nesseby i 2001. Det utarbeides en forvaltningsplanen for området der man kommer med forslag om hvordan området best mulig kan skjøttes og forvaltes i fremtiden.

Arbeidet med dokumentasjon og sikring av bergkunstfeltet som ble avdekket i Ruksesbákti i Billefjord i Porsanger i 2001, er videreført i 2002. Man har søkt å fokusere på forholdet mellom bergkunst og lokalbefolkningen, og formidling av bergkunsten. Det er gjennomført en intervjuundersøkelse, noe som tidligere ikke er gjort i tilknytning til bergkunst. Resultater fra intervjuundersøkelsen vil benyttes i det videre arbeidet med skjøtsel og forvaltning av området. Gjennom Interregprosjektet Rock Art in Northern Europe, deltar Sametinget sammen med flere instanser fra Norge og Sverige, i en samarbeidsgruppe om vern og forvaltning av bergkunst.

Utkast til rapporten *Vern og forvaltning av samiske byggverk* er ferdigstilt. Et kvalifisert anslag sannsynliggjør at det er ca. 1200 automatisk fredete samiske byggverk i landet og ytterligere ca. 870 som vil bli det i løpet av 20 år. I rapporten gjennomgås problemstillinger om hvordan vi kan identifisere samiske byggverk, hvor det er samiske byggverk, hva som er verneverdien med samiske

⁴ Oppfølging av St.meld. 62 (1991–92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder.

byggverk, hvordan vi forvalter samiske byggverk og tiltak for ivaretagelse av samiske byggverk.

I 2002 er det behandlet 50 søknader om tilskudd til samiske kulturminneverntiltak, mot 59 i 2001. Det er gitt støtte til tiltak innenfor registrering, skjøtsel og dokumentasjon av samiske kulturminner og restaurering av samiske bygninger.

3.7.3 Museumsarbeidet

I 2002 overtok Sametinget forvaltningsansvaret for de samiske museene i Norge. Det har vært arbeidet aktivt med å etablere Sametinget som en aktør i det landsomfattende landskapet av museer og forvaltninger knyttet til disse. Samisk museumsforum er etablert som et rådgivende organ i museums-spørsmål, og består av representanter fra de samiske museene som får driftstilskudd fra Sametinget. Sametinget og de samiske museene deltar i den landsomfattende museumsreformen⁵, der målet er at museene samordnes i større og sterkere enheter som skal utgjøre nasjonale nettverk. Det arbeides med å etablere 4 samiske museumsregioner, samt å bygge opp et landsomfattende samisk kulturhistorisk nettverk. Arbeidet med etablering av Østsamisk museum er videreført i samarbeid med Sør-Varanger kommune og Statsbygg. En forutsetning for å komme videre med dette arbeidet er at økonomien til de samiske museene styrkes. Det ble ikke gitt noen økning til samiske museer over statsbudsjettet for 2003.

3.7.4 Større arealinngrep i samiske områder

Forsvaret har flere skytefelt i samiske områder, som det planlegges en utvidelse og endret bruk av, noe som vil ha store negative konsekvenser for samiske næringer. Sametinget har reagert kraftig på de nye planene og er svært kritisk til framgangsmåtene Forsvarsdepartementet og Forsvarsbygg har benyttet. I utvidelsesplanene for skyte- og øvingsfeltet i Mauken og Blåtind er det ikke tatt nødvendig hensyn til reindriften. De storstilte utvidelsesplanene for skytefeltet i Hålkavarre synes foreløpig å være lagt på is. Sametinget har forsøkt å bidra til at Forsvaret og reinbeitedistriktene i Hålkavarre etablerer avtaler som sikrer reindriften behov for beiteland i de områder som Forsvaret benytter i dag. Forsvaret planlegger å få på plass en kommunedelsplan for Sætermoen skytefelt, og også i dette området forventes det noe endret bruk. Heller ikke her har Forsvarbygg vist forståelse for

dokumentasjon og innarbeiding av samiske kulturminner og næringsinteresser på en skikkelig måte. Sametinget så seg nødt til å reise innsigelse til kommunedelsplanen for Sætermoen skytefelt, fordi de samiske kulturminneinteressene ikke var tatt forsvarlig hensyn til.

Det kommer stadig henvendelser fra mineralselskaper fra inn- og utland som ønsker å avdekke og utnytte mineralressurser i samiske områder. Sametinget har møtt mineralselskapene og gitt signaler om at man ikke går inn for å gi tillatelse til verken kartlegging eller utnyttning av eventuelle mineralforekomster i samiske områder, før Sametinget har fått reell innflytelse og norske myndigheter har anerkjent samiske rettigheter. Det generelle inntrykket er at mineralselskapene langt på vei ønsker å respektere samiske rettigheter og en eventuell utvinning på samiske premisser. Regjeringen har så langt ikke uttrykt et tilsvarende ønske om å respektere samiske rettigheter og blokkerer dermed for en faktisk vurdering av om utvinning i visse tilfeller kan forsvares og foretas.

3.7.5 Petroleumsvirksomheten

Sametinget har uttalt seg om forslaget til konsekvensutredningsprogram for helårlig petroleumsvirksomhet i Lofoten-Barentshavet. En helårlig petroleumsvirksomhet i Barentshavet vil innebære ny og endret økonomisk struktur i samiske områder. Sametinget fikk gjennomslag for at konsekvensene av petroleumsvirksomheten for samisk fiskeri, kultur og samfunn generelt måtte utredes, men fikk ikke gjennomslag for at det også må utredes hva konsekvensene kan være ved ulike former for samisk medvirkning og medbestemmelse ved bruk av petroleumssressursene i samiske ressursområder. Sametinget har gitt uttrykk for sterk bekymring for de svært små tids- og ressursrammene som er avsatt til den samiske utredningen. En tidsramme på 1½ mnd for slike omfattende og grunnleggende vurderinger kan vanskelig gi arbeidet tilstrekkelig faglig troverdighet eller bli et godt nok beslutningsgrunnlag.

3.8 Kultur og næring

3.8.1 Kulturfondet

En av Sametingets målsettinger er å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge og utvikle deres samiske identitet. I virkemiddelbruken har en prioritert denne målsettingen gjennom tildeling av tilskudd til ulike tiltak for, av og med barn og unge. Sametinget mottar stadig flere søknader fra skoler og andre, til tiltak i forbindelse med «de

⁵ Jf. St.meld. nr. 22 (1999–2000) Kjelder til kunnskap og oppleving

samiske stolpene» i L97, Den Kulturelle Skolesekken, skole- og studiereiser og lignende, men har ikke prioritert støtte til slike formål.

I teatersammenheng er det lagt vekt på støtte til scenekunst som har hatt barn og unge som deltakere og målgruppe. I tillegg har amatørteatervirksomhet, et teaterstykke om fornorskning og identitet og teater i sørsamisk område vært prioritert. Prosjektet «Gállanuoraid teaterviessu» –samisk teatersenter for barn og unge, lokalisert i Kautokeino, fikk støtte til oppstart. Det er laget en utredning om alternativer for permanent drift av Åarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk Teater. Det pågår nå et arbeid med å finne løsninger for finansiering av permanent drift av teateret, blant annet gjennom interreg-programmene. Sametinget overtok forvaltnings- og bevilgningsansvaret for Beaivvás Sámi Teáhter i 2002.

Sametingets mål i festivalsammenheng er å ivareta og heve interessen for samiske artister, og å stimulere og utvikle samiske kunstneriske og kulturuttrykk, og sikre arenaer for formidling av dette. Man har blant annet ønsket å bidra til å skape møteplasser for urfolkskunstnere og artister, publikum og ungdom. Det er bevilget festivalstøtte til to faste samiske festivaler, Riddu Riđđu og Musikkfestivalen i Kautokeino (påskefestivalen). I tillegg er det gitt prosjekttilskudd til andre samiske- og urfolksfestivaler, samt festivaler med samiske arrangementer.

Det er gitt prosjekttilskudd til utgivelse av barnebladet Leavedolgi og ungdomsmagasinet Š også i 2002. For kvinnebladet Gába er det arbeidet med å finne en permanent finansiering av 3–4 utgivelser i året, uten å lykkes. Den finansielle situasjonen for de tre samiske publikasjonene er utilfredsstillende, og har vært det over flere år. Når det gjelder tilskuddsbeløpet til musikk har dette vært det samme over flere år, mens antall søknader har økt år for år. Det ble gitt støtte til 5 CDer; 2 med samisk sang, 2 med joik og 1 med både sang og joik. Ellers ble det gitt støtte til noen bestillingsverk, ulike musikkfestivaler, konserter og andre musikktiltak.

Kunstinnkjøpsordningen er videreført. Det ble avsatt kr 250 000 til innkjøp av kunst og duodji. I forbindelse med Savio-jubileum, ble det gitt støtte til flere utstillinger. I tillegg ble det gitt tilskudd til en kunsthøst, utstillinger, seminarer og kunstkataloger. Sametinget overtok ansvaret for kunstnerstipendordningen fra 2002. Det er delt ut 6 arbeidsstipend á kr. 145 000, derav 2 til yngre nye-tablerte samiske kunstnere. Andre stipend som ble gitt var 3 reise- og studiestipender, 1 materialstipend og 1 etableringsstipend.

3.8.2 Andre støtteordninger til kulturformål

Som et ledd i rekruttering av nye samiske forfattere er det gitt stipend til åtte unge som skriver på samisk. Både sør-, lule- og nordsamiskspråklige var representert blant de som mottok stipend. Stipendmottakerne skal i 2003 følges opp faglig med skrivekurs som Samisk forfatterforening skal gjennomføre. Heller ikke i 2002 kom det inn søknader om utgivelse av skjønnlitteratur på sørsamisk. Når det gjelder den lulesamiske bokproduksjonen forsinker mangelen på språkkyndige personer arbeidet med språkgranskning og korrekturlesning.

Det registreres en økning i antallet forlag som utgir samisk litteratur, læremidler og musikk. I 2002 kom forlaget Báhko i Tysfjord inn under støtteordningen til samiske forlag. Det er gitt driftsstøtte til fem kulturinstitusjoner. Sjøsamisk kompetansesenter i Billefjord kom for første gang med under denne ordningen. Det har pågått et intenst arbeid for å realisere utbygging Ája samisk senter i Kåfjord.

Sametinget videreførte tilskuddet til Sámiid Valáštallan Lihttu – Norga med samme beløp som året før. Behovet for midler innen idrettsformål er stort, og en hadde forventet at samisk idrett skulle oppnå overføring av spillemidler. Når det gjelder filmsektoren har det vært en merkbart økning i aktiviteten i de siste årene. I Kautokeino har Samisk filmfestival blitt arrangert i både 2001 og 2002. Antallet samiske video- og filmaktører har økt, og dermed også antallet søknader om støtte til filmformål.

3.8.3 Næringsutvikling

Næringsstrukturen i de samiske områdene er preget av små foretak med begrensede ressurser til å møte utfordringer knyttet til omstilling, nyskaping, økt verdiskaping og produktutvikling. I tillegg har mange bedrifter lite akkumulert egenkapital for fremtidig utvikling og investeringer som kreves i et stadig mer konkurranseutsatt og markedsorientert næringsliv. Kompetanse blir en stadig viktigere faktor for nyskaping og videreutvikling av næringslivet. Bruken av Samisk utviklingsfonds virkemidler dreier seg derfor ikke alene om å gi investeringsstøtte til næringslivet, men også bevilge midler til prosjekter og programmer som skal ivareta de fremtidige utfordringer det lokale næringslivet står overfor. Bruken av fondets virkemidler knyttes i sterkere grad opp mot gjennomføring av tiltak og prosjekter i samarbeid med andre offentlige aktører. For å oppnå regional utvikling av næringslivet vil en bedre samordning av tiltak

gjennom regionale utviklingsprogram (RUP) og styrking av partnerskapet med de enkelte fylkene, føre til at man lettere kan nå felles mål.

Når det gjelder forvaltningen av Samisk utviklingsfond vises det til kap. 4.2 i årsmeldingen.

3.8.4 Duodji og næringskombinasjoner

Det 5-årige utviklingsprogrammet for duodji er kommet i gang, og det er utnevnt en referansegruppe på seks medlemmer. Referansegruppen skal være en faglig støtte for gjennomføringen av programmet. Det er avholdt 2 møter i gruppa som har kommet med følgende innspill på tiltak for 2002–2003: Veilederstillinger, fellesverksteder, utarbeide duodjimanntall, vurdere grunnlaget for en næringsavtale og ulike stipendordninger.

Innlandsfiskeprosjektet hadde sin første sesong med uttynningsfiske sommeren og høsten 2002. Kvotene ble ikke oppfisket fordi man mistet en del av sesongen på grunn av oppstartstidspunktet. Av en kvote på 43 tonn ble det opp tatt 29 tonn. Det var 15 lag som deltok og 30–40 personer var med i fisket. Siktemålet etter endt prosjektperiode er at det skal være lønnsomhet i innlandsfiske som kombinasjonsnæring for 10–15 personer. Den største utfordringen for innlandsfiskerier er å få etablert mottaksstasjon og salg- og markedsføringsarbeid.

Driftsstøtten til næringskombinasjoner lå på samme nivå som i 2001. Mesteparten av støtten gikk til Indre-Finnmark. Det var kombinasjoner der duodji og reindrift inngikk som fikk mest støtte. Sametinget har vedtatt å avvikle ordningen med driftsstøtte til næringskombinasjoner med virkning fra 2005. Den videre satsningen på næringskombinasjoner skal skje gjennom å legge større vekt på levedyktige kombinasjoner og ved å bedre rammebetingelsene for kombinasjonsnæringene.

3.8.5 Reindrift

Sametinget har behandlet innstillingen fra norsk-svensk reinbeitekommissjon vedrørende grenseoverskridende reindrift. Reindriftenes rettsgrunnlag til beitearealer bygger på rettigheter *ervert* gjennom *alders tids bruk*. Dette innebærer at det foreligger samiske beiterettigheter som de to nasjonalstatene må ta hensyn til ved inngåelse av en ny reinbeitekommissjon.

Det er positivt at reindriftsavtalen 2002 styrket verdiskapningsprogrammet og åpnet for dispensasjon fra slaktekravet. Sametinget savner økte satser på tilskuddstakstene til driftsenhetene, at rov-

dyrtap ikke godkjennes som uttak og at partene ikke innførte forenklinger i produsjonsstøtteordningen. Sametinget merket seg at avtalepartene ikke gikk inn for en økning i overføringene fra Reindriftenes utviklingsfond til Samisk utviklingsfond for delfinansiering av utviklingsprogrammet for duodji.

3.8.6 Jordbruk

Det har vært nedgang i investeringene i jordbruket i forhold til 2001. Dårligere lønnsomhet som følge av lavere priser og lavere produksjonstilskudd gjør at gårdbrukerne er forsiktige med å satse på å øke jordbruksproduksjonen. Sametingets prioritering av fellestiltak i jordbruket er et viktig virkemiddel for å få ned mekaniseringskostnadene på gårdsbruk. Et flerårig prosjekt som har som mål å øke verdiskapningen på gårdsbruk er finansiert. Det har vært holdt kompetansehevende kurs for jordbrukere og reindriftsutøvere som vil satse på verdiskapning på mat.

3.8.7 Rovvilt

Rovvilt er et tilbakevendende problem både i saueholdet og i reindriftnæringen, og tapene forvoldt av rovvilt er uakseptabelt høye. Sametinget er med i det sentrale rovviltutvalget som Direktoratet for naturforvaltning har ansvaret for. Arbeidet i dette utvalget er viktig i arbeidet med den nye stortingsmeldingen om rovvilt.

3.8.8 Fiskeri

I Reguleringsrådet har man i forhandlingene satt fokus på det kystnære fisket, spesielt med sikte på å sikre fangstrettighetene for den minste kyst- og fjordflåten. Det har vært vanskelig å få gjennomslag for Sametingets syn på reguleringene. Samtidig er det bekymringsfullt at forskernes kvoteanbefalinger ikke er blitt fulgt, noe som vil undergrave en bærekraftig utvikling ved at fangstvolumet er høyere enn det som blir anbefalt biologisk. På bakgrunn av kritikk fra Sametinget mot forvaltning av norsk kysttorsk har Fiskeridepartementet besluttet å oppnevne et arbeidsutvalg. Utvalget skal legge til grunn en langsiktig og bærekraftig forvaltning av norsk kysttorsk og utarbeide og fremme konkrete forslag til forvaltning og fangst av norsk kysttorsk.

Samene som urfolk i Norge, får ikke oppfylt de fundamentale rettighetene når det gjelder forvaltning og mulighet til fangst av fisk. Dette gjelder i første rekke forvaltningsordninger som fører til at

fiskere taper sine historiske fiskerettigheter. Sametinget har også vist til manglende forvaltningsordninger som gjør at lokalbefolkningen kan dra nytte av sine komparative fordeler gjennom det å bo i nærheten av ressursene, dvs. at nærhets- og avhengighetsprinsippet legges til grunn ved forvaltning.

3.9 Helse- og sosialsatsing

Sametinget har det overordnede ansvaret for utforming av samisk helse- og sosialpolitikk⁶. Målsettingen er et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud for det samiske folk. Sametinget tildeler årlig midler til helse- og sosialfaglige prosjekter i samiske områder. Prosjektmidlene har bidratt til å øke kompetansen på ulike arenaer innen samisk helse- og sosialtjeneste. I helse- og sosialpolitisk redegjørelse i plenum i november, ble følgende områder berørt: Samiske barn og unge, samiske kvinners helse, eldre, funksjonshemmede og rehabilitering, samisk spesialisthelsetjeneste og sykehustjenestene, rusproblematikk, Tjernobylulykken, forurensning, forskning, utdanning, WHO og internasjonalt samarbeid. Sametinget hadde møte med helseministeren 11. juni 2002, og tok opp forholdet til de nye helseforetakene og behovet for et samlet samisk kompetansesenter bestående av samiske helse- og sosialinstitusjoner, behovet for språkmidler til helseforetakene, samt spørsmål om Verdens helseorganisasjon (WHO).

3.10 Samarbeid

Sametinget har deltatt i en administrativ samarbeidsgruppe som jobber med utforming og oppfølging av de regionale utviklingsprogrammene i fylkene. Det ble holdt 7 møter i gruppa og formalisering av samarbeidet med fylkeskommunene har vært det mest sentrale området. Den første samarbeidsavtalen ble inngått med Troms fylkeskommune i november. I forbindelse med fylkenes nye rolle har regjeringen satt i gang et administrativt samarbeidsprogram mellom departementene, fylkeskommunen, KS og Sametinget. Hensikten med programmet er å styrke fylkeskommunene som regionale utviklingsaktører. Det er satt i gang 5 delprogrammer der Sametinget er representert i delprogram A, som ser på fylkesplanen som instrument i den regionale utviklingen. Det har vært

avholdt to møter i hovedprogrammet og tre i delprogrammet.

Sametinget bestreber seg på å ha jevnlig kontakt med sametingene på svensk og finsk side gjennom Samisk parlamentarisk råd. Sametinget i Sverige er nå blitt medlem av det samiske parlamentariske samarbeidet. Hovedsatsingsområdet for inneværende periode er bevaring og utvikling av det samiske språket, opplæring, produksjon av læremidler og likestilling i det samiske samfunnet. Samisk parlamentarisk råd har på vegne av samene søkt om medlemskap i Nordisk Råd.

Samarbeidet mellom regjeringene og sametingene, både på politisk og administrativt nivå, er godt i gang. I november 2002 ble det avholdt møte for tredje gang mellom ministrene og sametingspresidentene. Resultatet av møtet var en protokoll med beslutninger som skal følges opp. Arbeidet med nordisk samekonvensjon har hatt en positiv utvikling, og sameministrene og sametingspresidentene har nedsatt en ekspertgruppe bestående av seks medlemmer, to fra hvert land – en utpekt av Sametinget og en av Regjeringen. Ekspertgruppens arbeid skal ende opp i et konvensjonsutkast, og forventes avsluttet i utgangen av 2003.

3.11 Det internasjonale engasjementet

I det internasjonale engasjementet er fokus først og fremst rettet mot arbeidet overfor utvalgte FN-organer og overfor verdens nordområder. Det er også viktig å arbeide med relevante saker overfor EU-systemet og Europa for øvrig, og å yte bistand til utvikling blant andre urfolk.

Permanent Forum for urfolkssaker avholdt sin første sesjon i New York i mai, og Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Sametinget fremhevet viktigheten av etablering og finansiering av et permanent sekretariat for Forumet. Ole H. Magga ble valgt som Forumets første leder. Delegasjonen fra norsk side i Samisk parlamentarisk råd har bevilget kr 300 000 til lederen i Permanent Forum. I arbeidet med FNs Urfolkserklæring har Sametinget deltatt i den norske delegasjonen på arbeidsgruppens 7. og 8. sesjon i Genève.

Sametinget har representert Barentssamarbeidets urfolk i Barents Regionråd og Regionkomité i 2002. Sametinget har også en representant i Arbeidsgruppen for urfolk i Barentssamarbeidet. Arbeidsgruppen er oppnevnt av Regionrådet og innehar rådgivende status overfor regionrådet og Barentsrådet. Urfolkene har ingen representanter i Barentsrådet. I 2001 vedtok Sametinget å etablere et urfolkskontor i Murmansk, og etableringen av kontoret pågår. Kontoret skal være et bindeledd

⁶ Helse- og sosialdepartementets utredning Plan for helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning i Norge (NOU 1995: 6)

mellom urfolkene i Barentssamarbeidet og skal spesielt bistå urfolkene fra russisk side med hensyn til prosjektsøknader og informasjon.

Sametingspresidenten deltok i den norske delegasjonen til Ministermøte i Arktisk Råd i Anár/Inari i oktober. Ministerkonferansen er det øverste vedtaksorgan i Arktisk Råd og avholdes annet hvert år. Sametinget blir ofte invitert av regjeringen til å gi innspill, eller delta i forberedelsen forut for møtene i Arktisk Råd, men har ikke ressurser til å prioritere dette. Det innbærer imidlertid ikke at arbeidet ikke er viktig for Sametinget. Samisk parlamentarisk råd koordinerer arbeidet i forhold til Standing Committee of Parliamentarians of Arctic Region⁷. Sametingspresident Sven-Roald Nystø er samenes representant i komiteen for en periode på 2 år, og deltok på parlamentarikerkonferansen i Tromsø i august.

I juni 2002 ble det nedsatt prosjektgrupper som ledd i oppfølgingen av Regjeringens europapolitiske plattform⁸. Sametinget ble invitert til å delta i Prosjektgruppen for samarbeid med regionale og lokale myndigheter. Prosjektgruppen avsluttet sitt arbeid i desember. Primært er gruppen gitt i oppdrag å rapportere til EØS-koordineringsutvalget om sine vurderinger og forslag til tiltak.

Sametinget har fulgt opp det internasjonale arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold og deltar i den offisielle norske delegasjonen. Partsmøtet har ivaretatt anbefalingene fra arbeidsgruppa som arbeider med kapittel 8(j) urfolkskapitlet, på en god måte. En sentral utfordring var å få partsmøtet med på å knytte arbeidet innfor 8(j)-arbeidsgruppa til de øvrige relevante FN prosessene i forhold til urfolk, spesielt med hensyn til rapportering til permanent forum. Sametinget har bidratt til at arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold, og spesielt kapittel 8(j), knytter arbeidet sitt til andre relevante internasjonale konvensjoner som omtaler urfolksrettigheter⁹.

⁷ Det er i alt 21 observatører i Arktisk Råd, deriblant Standing Committee of Parliamentarians of Arctic Region. Komiteen ble etablert i 1994 der en av hovedprioriteringene var å støtte etableringen av Arktisk Råd. Siden da har komiteen arbeidet aktivt med å promotere arbeidet i Arktisk Råd.

⁸ Samarbeidsregjeringens europapolitiske plattform, vedtatt 21. februar 2002, er grunnlaget for Regjeringens utøvelse av norsk europapolitikk fram til Stortingsvalget i 2005.

⁹ ILO-konvensjonen nr. 169, Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966, artikkel 27 og artikkel 1, Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter av 1966, artikkel 1, Rioerklæringa og Agenda 21 kap. 26.

Sametinget lyktes ikke å få regjeringen med på å videreføre initiativet om en egen urfolk Agenda 21, spesielt i forhold til toppmøtet i Johannesburg. Sametinget deltok imidlertid på Johannesburgkonferansen med et eget innlegg, og fikk gjennomslag for en anerkjenning av urfolks vitale rolle i arbeidet mot en bærekraftig framtid.

3.12 Markeringer

Sørsamen Elsa Laula Renberg var leder av det første felles nord- og sørsamiske møte 6.–9. februar 1917 i Trondheim. I år 2002 var det 10 år siden samekonferansen vedtok at 6. februar skulle være samenes nasjonaldag. Sametinget hedret Elsa Laula på 6. februar markeringen i Hattfjelldal, der hennes familie var spesielt invitert. Sametinget har også samlet inn en del bilder, materiell og tekster om Elsa Laula Renberg.

Sametingets første likestillingspris ble tildelt Kari Meløy. Hun fikk prisen for sitt likestillings- og næringspolitiske pionerarbeid som har dannet basis for mye av satsingen på likestillingsarbeidet på 1980–90 tallet.

Sametingets språkmotiveringspris år 2002 ble tildelt Harry Solhaug. Harry Solhaug har gjort en betydelig innsats for bevaring av kunnskap og utvikling av det samiske språket i Kåfjordområdet, gjennom flere tiår. Det er viktig at det i sjøsamiske områder finnes slike ressurspersoner som Solhaug, som tar vare på sin dialekt og viderefører den til yngre generasjoner.

Sametinget hedret de som deltok under aksjonene i forbindelse med kampen mot utbyggingen av Alta/Kautokeino-vassdraget, på plenumsmøtet i november. Sametinget ønsket på denne måten å hedre enkeltpersoners innsats for samiske rettigheter i 1970- og 1980-årene. Fire grupper var invitert: representanter for demonstrasjonen i 1970 mot neddemningen av Máze, de som sultestreiket utenfor Stortinget i 1979 og 1981, samekvinnene som satt på statsministerens kontor i 1981 og representanter for Folkeaksjonen mot utbyggingen av Alta- Kautokeinovassdraget.

4 Sametingets regnskap 2002

Sametingets regnskap for 2002 er et kontantregnskap for virksomheten i sin helhet og viser virksomhetens faktiske inntekter og utgifter.

Tabell 1.1 Hovedtall Sametinget

Benevnelse	Inntekter	Utgifter	Resultat
Kommunal- og regionaldept. – KRD	149.185.000		
Kirke-, undervisnings- og forskningsdept. – KUF	6.421.750		
Tilbakebetaling – enkeltsøker	240.000		
Utdannings- og forskningsdept. – UFD	32.378.250		
Helsedept. – HD	5.200.000		
Riksantikvaren	1.500.000		
Barne- og familiedept. – BFD	200.000		
Andre inntekter 2002	9.927.615		205.052.615
Driftsutgifter		75.421.358	
Overført SUF mot KRDs inntekter		1.180.143	
Virkemidler		130.192.516	206.494.017
	205.052.615	206.794.017	-1.741.402

Den totale bevilgningen for 2002 var kr 189 800 000. Budsjettet regulert i mai og det endelige budsjettet ble vedtatt med en ramme på kr 200 917 000.

En konsekvens av Sametingets fordeling av driftsmidler til avdelinger med eget budsjett og

driftsansvar, medfører at den enkelte enhet er ansvarlig for å holde sine årlige budsjettrammer. Følgende midler ble stilt til disposisjon, fordelt på de ulike budsjettpostene, av Sametinget under sak 41/01, og gjennom eksternfinansierte prosjekter/refusjoner:

Tabell 1.2 Driftsregnskap pr. hovedkoststed

Post	Betegnelse	Fordeling	Inntekter	Til disposisjon
01	Drift Sametingets administrasjon	51.287.000	7.485.722	58.772.722
01	Drift Sametingets politiske nivå	11.506.000	339.893	11.845.893
21	Spesielle driftsutgifter	6.112.000	302.000	6.414.000
51	Næringsutvikling	21.630.000	1.800.000	23.430.000
52	Kultur	29.854.000	0	29.854.000
53	Samisk språk	29.500.000	0	29.500.000
54	Miljø og kulturvern	10.350.000	0	10.350.000
55	Andre tilskudd	4.900.000	0	4.900.000
56	Opplæring og læremidler	23.214.000	0	23.214.000
57	Internasjonalt samarbeid	3.250.000	0	3.250.000
59	Helse- og sosialsatsing	4.500.000	0	4.500.000
60	Arkiv, bibliotek- og informasjonstjenester	5.214.000	0	5.214.000
61	Likestillingstiltak	200.000	0	200.000
	Sum	201.517.000 ¹	9.927.615	211.444.615

¹ Ved årsavslutningen 2001 ble kr. 2.411.594 avsatt til 4 forskjellige poster.

* 53.3 Språkprosjekter kr. 609 179

* 53.4 Språksentre kr. 62 673

* 54.1 Kulturminner kr. 1 069 800

* 55.1 Hovedorganisasjoner kr. 275.000

Disse bindingene kommer ikke frem i revidert budsjett, men de er ikke fordelt til andre formål. Det ble gjennom en fotnote avsatt ytterligere kr. 1.797.000. I tillegg var kr. 600.000 ikke påplussset midler til administrasjonen i kolonnen for endringen, hvilket har medført at Sametinget har bevilget kr. 600.000 mer enn man har.

Regnskapet presenteres i to hoveddeler, driftsregnskapet fordelt på hovedkoststeder og virke-

middelregnskapet fordelt på virkemiddelordninger.

4.1 Driftsregnskap

Tabell 1.3 Drift Sametingets administrasjon

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Regnskap	Resultat	% +/-
01	Drift Sametingets administrasjon	51.287.000	7.485.722	58.772.722	59.545.088	-772.365	-1,3 %

I resultatet på kr 771 018 inkluderer også utgifter på kr 500 000 til prosjektet «Samisk samfunnsvitenskapelig database – samisk statistikk». Sámi Instituhtta – Nordisk Samisk Institutt er ansvarlig for gjennomføring av prosjektet. Statistisk sentralbyrå er også involvert i prosjektet.

Post 21 Kompetanseheving språk ble i budsjettet for 2002 bevilget kr 500 000. Disse midlene er ikke benyttet i 2002. Administrasjonen har derfor valgt å prioritere disse ubenyttede midlene til ovennevnte prosjekt.

Tabell 1.4 Drift Sametingets politiske nivå

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Regnskap	Resultat	% +/-
01	Sametingsrådet 0101	3.501.000	9.893	3.510.893	3.755.769	-244.876	-7,0 %
01	Sametingets plenum 0102	4.242.000	0	4.242.000	4.482.087	-240.087	-5,7 %
01	Sametingets møteleder- skap 0103	520.000	0	520.000	483.762	36.238	7,0 %
01	Sametingets grupper 0104	1.681.000	0	1.681.000	1.791.942	-110.942	-6,6 %
01	Sametingets kontrollko- mite 0105	102.000	0	102.000	79.813	22.187	21,8 %
01	Sametingets tilskuddsstyre 0106	600.000	330.000	930.000	1.011.774	-81.774	-8,8 %
01	Valgregelutvalget 0108	0	0	0	945	-945	0,0 %
01	Samisk Parlamentarisk Råd 0109	460.000	0	460.000	383.953	76.047	16,5 %
01	Språkstyret 0201	400.000	0	400.000	410.844	-10.844	-2,7 %
	Drift Sametingets politiske nivå	11.506.000	339.893	11.845.893	12.400.889	-554.996	-4,7 %

Tabell 1.5 Spesielle driftsutgifter

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Regnskap	Resultat	% +/-
21	Læremiddelutvikling	4.300.000	302.000	4.602.000	2.639.428	1.962.572	42,6 %
21	Interreg – driftsutgifter	380.000	0	380.000	0	380.000	100,0 %
21	Internett/datainformasjon	700.000	0	700.000	698.754	1.246	0,2 %
21	Kompetanseheving språk	500.000	0	500.000	0	500.000	100,0 %
21	Politisk initiativ	62.000	0	62.000	87.200	-25.200	-40,6 %
21	Likestillingspris	50.000	0	50.000	50.000	0	0,0 %
21	Oppfølging av samerettsutvalget	120.000	0	120.000	0	120.000	100,0 %
	Spesielle driftsutgifter	6.112.000	302.000	6.414.000	3.475.382	2.938.618	45,8 %

4.2 Virkemiddelregnskap

Sametingets virkemidler er en blanding av fondsmidler som kan gis som tilsagn over flere år eller som årlige tilsagn. Fondspostene vil alltid vise til dels betydelige avvik i kontantregnskapet, men skal årlig avstemmes mot tilsagn som representerer bindinger frem i tid. Sametinget har i 2002 lagt alle bundne midler i et eget avtaleregnskap. På

grunn av manglende kapasitet er arbeidet med registrering av tilsagn i avtaleregnskapet hva angår læremidler utsatt. Midler fra Samisk utviklingsfond, Samisk kulturfond og Samefolkets fond blir utgifts- og kostnadsført direkte mot disse fonds respektive fondskonto i Norges Bank og blir nullstilt ved årsskiftene.

Følgende oversikt viser virkemiddelregnskapet på postnivå:

Tabell 1.6

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
51	Næringsutvikling	21.630.000	1.800.000	23.430.000	23.022.978	407.022
52	Kultur	29.854.000	0	29.854.000	29.707.750	146.250
53	Samisk språk	29.500.000	0	29.500.000	29.713.359	-213.359
54	Miljø og kulturvern	10.350.000	0	10.350.000	9.520.850	829.150
55	Andre tilskudd	4.900.000	0	4.900.000	4.885.699	14.301
56	Opplæring og læremidler	23.214.000	0	23.214.000	23.533.180	-319.180
57	Internasjonalt samarbeid	3.250.000	0	3.250.000	429.700	2.820.300
59	Helse- og sosialsatsing	4.500.000	0	4.500.000	3.865.000	635.000
60	Arkiv, bibliotek- og informasjonstjenester	5.214.000	0	5.214.000	5.214.000	0
61	Likestillingstiltak	200.000	0	200.000	300.000	-100.000
	Sum	132.412.000	1.800.000	134.412.000	130.192.516	4.219.484

4.2.1 Post 51 Næringsutvikling

Tabell 1.7

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
51.1	Samisk utviklingsfond	18.130.000	1.800.000	19.930.000	19.697.978	232.022
51.2	Duodjiinstitusjoner og organisasjoner	3.500.000	0	3.500.000	3.325.000	175.000
	Næringsutvikling	21.630.000	1.800.000	23.430.000	23.022.978	407.022

Det er overført kr 2 000 000 over Reindriftsavtalen. Kr 200 000 av disse ble overført administrasjonen for å dekke kostnader til forvaltning av midler til tiltak avledet av reindrift.

Pr 31.12.02 var ikke tildelte midler på kr 2 000 000 overført fra Landbruksdepartementet. Disse er først overført til Sametinget i 2003. Beløpet er inntektsført i regnskapet for 2002.

I henhold til økonomireglementet skal innestående saldo på Samisk utviklingsfonds konto i Norges Bank reflektere de bindinger som fremkommer gjennom gitte gyldige tilsagn pr. 31.12.02. Ved overgangen til et nytt år må derfor kontoen avstemmes for å reflektere de forpliktelsene Sametinget har i form av gitte tilsagn.

Tabell 1.8

Oversikt over kapital og bundne tilsagn pr. 31.12.02	Beløp
Fondets kapital pr. 31.12.2002	17.674.800
Tildeling 2002	18.130.000
Eksterne midler	3.800.000
Tilbaketreknings 2002	1.856.622
Utbetalte tilsagn 2002	-19.394.978
Korrigeringer ¹	-303.000
Gyldige tilsagn	-18.938.878
Resultat Samisk utviklingsfond 2002	2.824.566

¹ * Kr. 100. 000 er trukket fra, da driftstilskudd til Goahtegearrat er postert feil på fondets konto.

* Kr. 203.000 er trukket fra pga. omposterings (bilag 60200054 og 60200057) av 2001-tilskudd.

4.2.2 *Post 52 Kultur*

Tabell 1.9

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
52.1	Samisk kulturfond	9.000.000	0	9.000.000	8.970.536	29.464
52.2	Tilskudd til samisk forlagsdrift	1.520.000	0	1.520.000	1.392.250	127.750
52.3	Tilskudd til samiske kulturhus	4.613.000	0	4.613.000	4.613.000	0
52.4	Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner	1.093.000	0	1.093.000	1.151.000	-58.000
52.5	Festivalstøtte	1.128.000	0	1.128.000	1.203.000	-75.000
52.6	Samisk idrett	500.000	0	500.000	500.000	0
52.8	Beaivváš Sámi Teahter	10.700.000	0	10.700.000	10.700.000	0
52.9	Kunstnerstipender	1.300.000	0	1.300.000	1.177.964	122.036
	Kultur	29.854.000	0	29.854.000	29.707.750	146.250

I henhold til økonomireglementet skal innestående saldo på Samisk kulturfonds konto i Norges Bank reflektere de bindinger som fremkommer gjennom gitte gyldige tilsagn pr. 31.12.02. Ved

overgangen til et nytt år må derfor kontoen avstemmes for å reflektere de forpliktelsene Sametinget har i form av gitte tilsagn.

Tabell 1.10

Oversikt over kapital og bundne tilsagn pr. 31.12.02	Beløp
Fondets kapital pr. 31.12.2002	9.260.127
Feil i fondets kapital pr. 31.12.2002	5.000
Tildeling 2002	9.000.000
Tilbaketrekninger	102.351
Utbetalte tilsagn 2002	-8.970.536
Gyldige tilsagn	-9.421.524
Resultat Samisk kulturfond 2002	-24.582

4.2.3 *Post 53 Språk*

Tabell 1.11

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
53.0	Tospråklighetstilskudd til kommuner/fylkeskommuner	25.050.000	0	25.050.000	25.050.000	0
53.2	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	2.450.000	0	2.450.000	2.663.359	-213.359
53.3	Språksentre	2.000.000	0	2.000.000	2.000.000	0
	Samisk språk	29.500.000	0	29.500.000	29.713.359	-213.359

4.2.4 Post 54 Miljø og kulturvern

Tabell 1.12

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
54.0	Kulturminnevern	1.500.000	0	1.500.000	932.850	567.150
54.2	Museer	8.850.000	0	8.850.000	8.588.000	262.000
	Miljø og kulturvern¹	10.350.000	0	10.350.000	9.520.850	829.150

¹ Sametingets miljø- og kulturvernavdeling forvalter en tilskuddsordning til samisk kulturminnevern finansiert av Miljøverndepartementet. Disse midlene har de foregående årene vært behandlet som bundne midler. Sametinget vil i revidert budsjett ta stilling til hvorvidt man ønsker å avsette kr. 1.636.950.

4.2.5 Post 55 Andre tilskudd

Tabell 1.13

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
55.0	Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner ¹	2.500.000	0	2.500.000	2.449.000	51.000
55.1	Tilskudd til politiske grupper i Sametinget	1.800.000	0	1.800.000	1.799.999	1
55.2	Utvikling/Rådets disposisjon	0	0	0	36.700	-36.700
55.4	Opposisjonens arbeidsvilkår	600.000	0	600.000	600.000	0
	Andre tilskudd	4.900.000	0	4.900.000	4.885.699	14.301

¹ Sametingsrådet innvilget kr 275 000 av midlene på post 55.1 til samiske hovedorganisasjoner på møte i desember 2001. Disse midlene er bundne.

4.2.6 Post 56 Opplæring og læremidler

Tabell 1.14

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
56.0	Læremidler og kompetanseheving spes. ped.	13.504.000	0	13.504.000	14.381.894	-877.894
56.1	Utdanningsstipend samisk ungdom	1.000.000	0	1.000.000	997.464	2.536
56.2	Barnehager	8.710.000	0	8.710.000	8.153.821	556.179
	Opplæring og læremidler	23.214.000	0	23.214.000	23.533.180	-319.180

Tabell 1.15

Oversikt over kapital og bundne tilsagn	Beløp
Fondets kapital pr. 31.12.2002	13.355.747
Tildeling 2002	12.104.000
Utbetalinger	-13.050.669
Gyldige tilsagn pr. 31.12.02	12.409.078

Sametinget avsetter kr 12 409 078 for å dekke pålagte fremtidige forpliktelser.

4.2.7 Post 57 Internasjonalt samarbeid

Tabell 1.16

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
57.1	Interreg, regional andel	700.000	0	700.000	0	700.000
57.2	Barentssamarbeidet	200.000	0	200.000	429.700	-229.700
57.3	Annet	350.000	0	350.000	0	350.000
57.4	Interreg III A Sverige -Norge Åarjelsaemien Dajve	1.000.000	0	1.000.000	0	1.000.000
57.3	Interreg III A Nord Sápmi	1.000.000	0	1.000.000	0	1.000.000
	Internasjonalt samarbeid ¹	3.250.000	0	3.250.000	429.700	2.820.300

¹ Midlene til Interreg på kr 2 000 000 ble ikke overført til Sametinget i 2002, men er kommet inn på konto etter årskiftet. Dette gir ikke utslag i regnskapet for 2002.

4.2.8 Post 58 Samefolkets fond

Tabell 1.17 Kontantregnskapet Samefolkets fond:

Betegnelse	Beløp
Fondets kapital pr. 31.12.2002	79.669.368
Renteinntekter	402.221
Disponibel kapital pr. 01.01.2003	80.071.589

Tabell 1.18 Renteinntekter Samefolkets fond:

Betegnelse	Beløp
Avkastning bokført i 2001	159.780,82
Avkastning bokført i 2002	6.959.369,18
Sum avkastning 1/7-00 til 31/12-01	7.119.150,00
Avkastning 2002	5.071.588,85
Totalt ¹	12.190.738,85

¹ Beløpet på kr. 7.119.150 betraktes som bundne midler.

Avkastningen fra Samefolkets fond på totalt kr 12 190 738,85 skal fysisk være innestående i bank.

Ovennevnte avkastning er pr. 31/12–02 bokført i balansen som følger:

Tabell 1.19

Betegnelse	Beløp
Samefolkets fond 0629.60.12031	80.071.588,85
Fratrukket kapital Samefolkets fond	-75.000.000,00
Sum	5.071.588,85

Den totale avkastningen overføres til Samefolkets fond, konto 0629.60.12031 i Norges Bank.

4.2.9 Post 59 Helse- og sosialsatsing

Tabell 1.20

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
59.1	Helse- og sosialsatsing	4.500.000	0	4.500.000	3.865.000	635.000
	Helse- og sosialsatsing	4.500.000	0	4.500.000	3.865.000	635.000

4.2.10 Post 60 Arkiv, bibliotek- og informasjonstjenester

Tabell 1.21

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
60.1	Mobile bibliotek-tjenester	4.549.000	0	4.549.000	4.549.000	0
60.2	Samisk arkiv	665.000	0	665.000	665.000	0
	Arkiv, bibliotek- og informasjonstjenester	5.214.000	0	5.214.000	5.214.000	0

4.2.11 Post 61 Likestillingstiltak

Tabell 1.22

Post	Betegnelse	Fordeling	Ekstern fin.	Disponibelt	Utbetalt	Resultat
61.1	Likestillingsarbeid	200.000	0	200.000	300.000	-100.000
	Likestillingsarbeid	200.000	0	200.000	300.000	-100.000

4.3 Avstemning og resultat 2002

Tabell 1.23

Samisk utviklingsfond og Samisk kulturfond	Beløp
Samisk utviklingsfond – Innestående pr. 01.01.03	-716.712
Gyldige tilsagn i Samisk utviklingsfond	-18.938.878
Samisk kulturfond – Innestående pr. 01.01.03	1.072.266
Gyldige tilsagn i Samisk kulturfond	-9.421.524
Sum	-27.999.698

Tabell 1.24

4.3.1 Avstemning og resultat 2002	Beløp
Innestående på konto pr. 01.01.2003	55.958.247
Overføring fra Sametingets driftskonto til fondskonti	-27.999.698
Bundne tilsagn OAO	-12.409.078
Avsetning Samefolkets fond/politiske tiltak	-7.694.150
Ikke mottatt fra LD før i 2003, men inntektsført i 2002	-2.000.000
Rest til refordeling ved budsjettrevisjon i 2003	5.855.321

Vedlegg – Indikator tall arealplaner

Tabell 1.25 Antall uttalelser til arealforvaltningssaker:

Ansvarsområde	Finnmark		Troms		N-Nordland		Snåsa		Totalt	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Plantype										
Statlige/FK verneplaner	2	1	2	0	4	2	3	3	11	6
Fylkesplaner/-delplaner	2	0	0	0	0	0	2	0	4	0
Kommuneplaner/-delplaner	20	4	18	6	28	13	26	16	92	39
Reg./-bebyggelsesplaner	85	43	139	118	104	111	199	130	527	402
Enkel-/fradelingssøknader	261	237	543	454	98	68	161	137	1063	896
Landbruk/skogbruk – og reindriftsanlegg/mineralsaker	71	32	81	77	64	56	184	148	400	313
Veg*, kraft, telekabler, høyspent o.a plansaker	46	59	24	49	22	10	49	47	141	165
Andre arealsaker	43	35	27	11	17	29	12	42	99	117
Sum	530	411	834	715	337	289	636	523	2337	1938

Tabell 1.26 Antall konsekvensutredningssaker:

Kommune	Forhåndsopplysninger	Krav om KU § 4	Uttalelser til meldinger	Uttalelser til ferdig KU
Sør-Varanger			1	
Kvalsund				1
Tromsø	3	1 (ja)	1	1
Berg		1 (ja)		
Karlsøy	1			
Harstad			1	
Bodø		1 (ja)		
Fauske		1 (ja)		
Tydal				1
Hemnes	1			
Vefsn			1	
Åfjord			1	
Sum:	5	Nei 0 /Ja 4	5	3

Tabell 1.27 Dispensasjonssaker etter kulturminneloven:

Type/område	Vernestatus §	Kommune	Sametingets tilråding, søknad/r.plan
Veg til Naranas fangsgroper/tuft	3 og 4	Kautokeino	Tilråding til disp.
Flytting av hus Gråfjord	3 og 4	Skånland	Tilrådeing til disp.

Tabell 1.28 Antall krav om regulering til spesialområder etter plan- og bygningsloven:

Kommune	Antall
Alta	1
Sør-Varanger	1
Måsøy	1
Tana	1
Porsanger	1
Lebesby	2
Namskogan	1
	8

Tabell 1.29 Antall innsigelser:

Ansvarområde	Plantype	Varsel	Innsigelse
Finmark:		3	1
Troms:	Reguleringsplan		1
	Kommuneplan		1
	Kommunedelplan		1
Nordre Nordland:	k.plan/r.plan	1	1
Sum		4	2

Tabell 1.30 Skjøtselssaker:

Type/område	Vernestatus§ KML	Kommune	Finansiering/ Kilder
Skoltebyen kulturmiljø	20	Sør-Varanger	SD/F.mann
Gjerdalen	4	Hamarøy	Statkraft
Fangstanlegg/Tromoan	4	Grane	SD/Nordland FK

Tabell 1.31 Antall befaringer og betalingspliktige befaringsaker:

Ansvarsområde	Antall befaringer 2002	Betalingsplikt KML § 10
Finmark	79	27
Troms/NN	111	61
N-Nordland	23	12
Snåsa	43	15
Sum	256	115

Tabell 1.32 Antall nyregistrerte enkeltkulturminner og lokaliteter:

Ansvarsområde	Enkeltobjekter	Lokaliteter
	2002	2002
Finmark	335	63
Troms	63	32
N-Nordland	165	45
Snåsa	53	30
Sum	616	170

Tabell 1.33 Anmeldelser:

I hvilken kommune	Lov§	Antall	Status
Kåfjord	kml 3,4,6,8,9	4	Etterforskes

Saken ble avsluttet tirsdag 20. mai 2003
kl. 18.15.
